

Armi Kauppila

LAUDATURIEN LOISTE JA TYÖLLISYYSVÄYLÄN VETOVOIMA

Diskurssianalyysi Helsingin Sanomien ja Ylen ylioppilaita ja ammattiin valmistuneita koskevista jutuista keväällä 2019

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Huhtikuu 2020

TIIVISTELMÄ

Armi Kauppila: Laudaturien loiste ja työllistymisväylän vetovoima
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Journalistiikan ja viestinnän tutkinto-ohjelma
Huhtikuu 2020

Tämä tutkimus vertailee keskenään ylioppilaita ja ammattikoulusta valmistuneita koskevia journalistisia artikkeleita. Lähtökohtana tutkimuksessa on ennakko-oletus, että ylioppilaista ja ammattitutkinnon suorittaneista kertovissa jutuissa näkyy ylioppilastutkinnon arvostus itseisarvoisena, nuoren saavuttamana suorituksena, ja ammattitutkinnon pitäminen enemmänkin väylänä nopeaan työllistymiseen. Tutkimuksen kysymyksenasettelu on seuraava: Millaisin diskurssein tuoreita ammattiin valmistuneita ja ylioppilaita esitetään Ylen ja Helsingin Sanomien feature-jutuissa keväältä 2019, mitä yhtäläisyyksiä ja mitä eroja on näiden kahden ryhmän esittämisellä näissä artikkeleissa sekä tukevatko tulokset edellä mainittua ennakko-oletusta.

Tutkimus hyödyntää teoriapohjanaan diskurssin ja diskurssianalyysin käsitteitä sekä tutkimusta ylioppilastutkinnon arvostuksesta ja ammattikoulutusta koskevista mielikuvista. Diskurssianalyysin avulla tutkimuksessa käytiin läpi neljä artikkelia käsittävä tutkimusaineisto. Kaikki artikkelit ovat keväällä 2019 joko Ylellä tai Helsingin Sanomissa julkaistuja feature-juttuja. Juttujen perusteellisen läpikäymisen jälkeen niistä erotettiin yhteensä seitsemän diskurssia; kolme ylioppilaista kertovista jutuista, kolme ammattiin valmistuneista kertovista jutuista sekä yksi kaikille aineiston jutuille yhteinen diskurssi.

Diskurssianalyysissä aineistosta havaittiin seuraavat diskurssit: ylioppilaista itseisarvodiskurssi, jaksamisdiskurssi ja arvosanadiskurssi; ammattikoulusta valmistuneista positiivisuusdiskurssi, työdiskurssi ja tilastodiskurssi; sekä ylioppilaista ja ammattikoulusta valmistuneista tulevaisuusdiskurssi. Ammattitutkinto ja ylioppilastutkinto nähdään kummatkin näissä artikkeleissa arvostettavina saavutuksina, mutta ylioppilastutkinto itseisarvoisesti ja ammattitutkinto lähinnä välillisesti valmistuneen työllistymisen kautta.

Huomionarvoista tutkimuksen tuloksissa on myös se, että ammattikoulujutuissa verrataan ammattikoulua lukioon, mutta ylioppilasjutuissa ei edes mainita ammattikoulua. Ylioppilaista kertovien juttujen otsikot keskittyvät päähenkilöiden arvosanoihin, kun taas ammattikoulusta valmistuneista kertovien juttujen otsikot korostavat päähenkilöiden työllistymistä. Ylioppilasjutut ovat lisäksi henkilökeskeisempiä kuin ammattikoulujutut, joissa taustoitetaan laajempaa ilmiötä, kuten ammattikoulutuksen suosiota.

Avainsanat: ylioppilaat, ammattikoulutus, diskurssianalyysi, journalismi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	4
1.1. Aihe ja motivointi.....	4
1.2. Ilmiön kuvaus	5
1.2.1. Ylioppilastutkinnon arvostus	5
1.2.2. Ammattikoulutuksen työelämäkeskeisyys.....	5
1.3. Aikaisempi tutkimus.....	6
2. Ongelmanasettelu	7
2.1. Tavoitteet.....	7
2.2. Tutkimuskysymykset.....	7
3. Aineisto ja menetelmät	8
3.1. Aineisto.....	8
3.2. Menetelmät	9
3.2.1. Diskurssianalyysi.....	9
3.2.2. Analyysin praktiikka.....	11
4. Tutkimustulokset	12
4.1. Päätulokset.....	12
4.2. Diskurssit ylioppilaista kertovissa jutuissa	12
4.2.1. Itseisarvodiskurssi	12
4.2.2. Jaksamisdiskurssi.....	13
4.2.3. Arvosanadiskurssi.....	14
4.3. Diskurssit ammattikoulusta valmistuneista kertovissa jutuissa	15
4.3.1. Positiivisuusdiskurssi.....	15
4.3.2. Työdiskurssi	17
4.3.3. Tilastodiskurssi.....	18
4.4. Tulevaisuusdiskurssi.....	19
4.5. Huomioita kuvista	20
4.6. Tutkimuskysymyksiin vastaaminen	21
5. Pohdinta.....	23
Lähdeluettelo	25
Akateemiset julkaisut	25
Muut lähteet.....	26
Liitteet	26

1. Johdanto

1.1. Aihe ja motivointi

Kandidaatintutkielmani idea on selvittää, mitä yhteistä ja mitä eroa on niillä diskursseilla, joilla ylioppilaista ja ammattikoulusta valmistuvista kirjoitetaan mediassa. Ylioppilastutkinnon ja ammattitutkinnon arvostuksesta on ollut keskustelua viime vuosina, ja ammattikoulutukseen kohdistuvaa vähättelyä on kritisoitu. Esimerkiksi ammattiin valmistuvia koskevia juttuja keväältä 2019 etsiessäni törmäsin moniin lukijoiden kommentteihin, joissa kiiteltiin sitä, että ammattikoulusta valmistuvistakin ylipäätään kirjoitetaan – he olivat tottuneet näkemään juttuja vain ylioppilastutkinnon suorittaneista.

Lisäksi vastavalmistuneiden ylioppilaiden mediaesittämisen osalta on jonkin verran kritisoitu sitä, että se keskittyy liikaa vertailemaan opiskelijoiden ylioppilaskirjoituksista saamia arvosanoja sen sijaan, että itse ylioppilaaksi pääsemistä itsessään arvostettaisiin kaikkien ylioppilaiden kohdalla. Onkin kiinnostavaa tehdä katsaus siihen, miten ammattikoulusta valmistuvista kirjoittaminen näissä mediateksteissä eroaa siitä, miten ylioppilaaksi valmistuvista kirjoitetaan, ja ovatko nämä mainitut kritiikit aiheellisia.

Tutkimukseni metodi on diskurssianalyysi. Selvitän siis tutkimuksessani sitä, millaisilla diskursseilla ylioppilaita ja ammattiin valmistuvia esitetään mediassa. Esittelen eroja ja yhtäläisyyksiä niissä diskursseissa, joiden avulla näitä kahta eri ryhmää kuvataan. Näistä eroista ja yhtäläisyyksistä tietoiseksi tuleminen on tärkeää, sillä mediajuttujen diskurssit luovat todellisuutta ja siten vaikuttavat lukijoiden näitä ryhmiä koskeviin käsityksiin. Journalismin kehittämisen näkökulmasta on myös ylipäätään oleellista tietää, jos joiakin kahta sosiaalista ryhmää esitetään epätasa-arvoisesti tai muuten tarpeettoman eri tavoilla – vasta sen jälkeen niiden esittämistä voidaan tasa-arvoistaa.

Havaitsin ammattikoulusta valmistuvia koskevia sekä ylioppilaaksi valmistuvia koskevia juttuja touko-kesäkuulta 2019 hakiessani, että valtakunnallisten medioiden jutuissa oli huomattavasti enemmän ylioppilaita käsitteleviä juttuja verrattuna ammattiin valmistuneita käsitteleviin. Erityisesti henkilöjuttuja oli julkaistu selvästi enemmän ylioppilaista. Uutisia sen sijaan oli molemmista, ja näissä kolmessa mediassa julkaistiin luettelot sekä kaikista uusista ylioppilaista että kaikista ammattiin valmistuvista. Ylellä julkaistiin sekä ”ylioppilaskone” että ”amiskone”, joista on mahdollista hakea ylioppilaiden ja ammattikoulusta valmistuneiden nimiä.

Tässä tutkimuksessa aineisto on pieni, vain neljä artikkelia kahdesta eri mediasta, eli tämä tutkimus yksinään ei vastaa siihen, millaisia mielikuvia ylioppilaista ja ammattikoulusta valmistuneista luodaan mediassa. Sen sijaan tämä tutkielma pyrkii herättelemään keskustelua niistä eroista, mitä näistä kahdesta ryhmästä kertovien juttujen diskursseissa on, ja tarjoamaan myös ehdotuksia jatkotutkimuksen aiheiksi. Tästä tutkielmasta myös eri mediat voivat saada hieman osviittaa siihen, miten jokakeväistä valmistumisuutisointia voitaisiin mahdollisesti tasa-arvoistaa.

1.2. Ilmiön kuvaus

1.2.1. Ylioppilastutkinnon arvostus

Historiallisesti ylioppilastutkinto on nähty arvostettuna. Minna Vuorio-Lehti (2007) on tehnyt katsauksen ylioppilastutkinnosta toisen maailmansodan jälkeen käytyyn keskusteluun. Hänen mukaansa ylioppilastutkintoon on yhdistynyt perinteisesti muun muassa ajatus siitä, että sen avulla voi nousta sosiaalisessa asemassa, sillä se tarjoaa nopeimman tien korkeakoulutukseen (Vuorio-Lehti 2007, 19). Lisäksi ylioppilastutkintoon on liitetty ajatus isänmaallisuudesta, ja ylioppilaita on kuvattu mediajulkaisuihin esimerkiksi sankarihaudoilla ja itsenäisyyspäivän soihtukulkueessa (emt., 22). Ylioppilaat on nähty perinteisesti myös ”tulevaisuuden toivoina”, ja ylioppilastutkinnon tuoma status on ollut tärkeä niin ylioppilaille kuin heidän perheilleenkin (emt., 28).

Vaikka ylioppilastutkinnon uudistamisesta on käyty vuosikymmenien varrella paljon keskustelua eri tahoilla, ”valkolakin hohde” on silti pysynyt kirkkaana. Tämä johtuu Vuorio-Lehden analyysin mukaan siitä, että ylioppilastutkinnon traditio, ja erityisesti sen isänmaallinen sekä nationalistinen traditio, ovat niin vahvoja. (emt., 29.)

1.2.2. Ammattikoulutuksen työelämäkeskeisyys

Ammattikoulutukseen kohdistuvia asenteita on selvitetty hiljattain Ammatillisen koulutuksen mielikuvatutkimuksessa vuodelta 2019 (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019). Sen kohderyhmiä olivat 9-luokkalaiset, heidän vanhempansa, ammattikoulussa tai lukiossa opiskelevat nuoret, ammattikoulussa opiskelevat aikuiset, peruskoulujen oppilaanohjaajat sekä joukko henkilöstöasioiden päättäjiä yrityksistä. Tutkimuksessa selvitettiin heidän suhtautumistaan ammattikoulutukseen ja sitä, miten se vertautuu näiden kohderyhmien asenteissa lukioon.

Tutkimus antaa selvää osviittaa siitä, että lukiota arvostetaan enemmän kuin ammattikoulutusta – näin oli kaikissa tutkimuksen kohderyhmissä. Myönteisimmin ammattikoulutukseen suhtautuvat

tutkimuksen mukaan ne, jotka itse opiskelevat ammattikoulussa. Lukioon verrattuna he näkevät opiskelun olevan ammatillisessa koulutuksessa rennompaa.

Tutkimuksen tuloksissa tulee esiin myös ammattikoulutuksen työelämäaspekti: käytännönläheisen opetuksen nimittäin uskotaan valmistavan opiskelijoita hyvin työelämään. Tutkimuksessa ääneen päässeiden nuorten mukaan syytä ammattikoulun valitsemiseen peruskoulun jälkeen olivat muun muassa halu työllistyä sekä halu päästä pian työelämään. Lukiota pidettiin hyvänä vaihtoehtona siksi, että se antaa erinomaiset valmiudet jatko-opintoihin, yleissivistystä, kansainvälisiä valmiuksia sekä lisääntynyttä ammatinvalintaan. Sen sijaan ammattikoulutuksen hyvinä puolina nähtiin pääasiassa suoraan työelämään liitettäviä asioita: ammattipätevyys sekä konkreettiset valmiudet pärjätä ammatissa ja työllistyä.

Sosiaalisen haluttavuuden osalta lukio nähtiin selkeästi ensisijaisena vaihtoehtona ammattikouluun verrattuna muun muassa siksi, että lukio on vahvempi instituutio. Esimerkiksi 9-luokkalaisista 44 prosenttia piti lukiota erittäin arvostettuna koulutusvaihtoehtona, ammattikoulutusta sen sijaan vain seitsemän prosenttia. Ammattikoulutuksen nähtiin edustavan matalaa sosiaalista statusta, kun taas lukio nähtiin hyvän yhteiskunta-aseman ja elintason perustana. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019.)

1.3. Aikaisempi tutkimus

Tutkimusaiheestani ei ole tehty aiempaa tutkimusta, mutta ihmisryhmien esittämistä mediassa on tutkittu paljon niin diskurssianalyysin kuin muidenkin analyysimenetelmien avulla. Esimerkiksi Outi Koivun gradututkielmassa *Menestyjäblondi ja kouluampuja: Nuorten esittäminen Helsingin Sanomissa Sanomalehti-viikolla vuosina 1995–2013* (Koivu 2016) tutkitaan sitä, millaisia merkityksiä nuoriin liitettiin ja miten heitä kategorisoitiin tuona aikana Helsingin Sanomissa.

Diskurssianalyysin sekä kahden eri julkaisijan keskinäisen vertailun elementit löytyvät esimerkiksi Maria Joutsenvirran väitöskirjasta *Ympäristökeskustelun yhteiset arvot: diskurssianalyysi Enson ja Greenpeacen ympäristökirjoituksista* (Joutsenvirta 2006). Siinä vertaillaan kahden erilaisen toimijan kirjoituksia, jotka lähestyvät ympäristöasioita eri näkökulmista.

Ammatillisen koulutuksen opettajien identiteettiä ja auktoriteettia opettajien itsensä sekä oppilaiden silmissä on tutkinut Anne Koski-Heikkinen tutkimuksessaan *Ammatillisen opettajan identiteetti ja auktoriteetti: ammatilliset opettajat ja opiskelijat ideaalia ammatillista opettajuutta etsimässä* (Koski-Heikkinen 2014). Tutkimuksessa on käytetty narratiivista tutkimusotetta, jonka avulla on analysoitu opettajaidentiteetin rakentumista ammattikouluopettajien keskuudessa.

Anu Hirvelä on tutkinut yhtä ihmisryhmää, sosiaalityöntekijöitä, koskevia diskursseja tutkielmassaan *Sosiaalityöntekijän julkisuuskuva mediassa – diskurssianalyysi Helsingin Sanomien vuoden 2010 artikkeleista* (Hirvelä 2013). Tutkimuksessa on analysoitu Helsingin Sanomien sosiaalityöntekijöitä koskevia artikkeleita vuodelta 2010 diskurssianalyysillä käyttämällä.

2. Ongelmanasettelu

2.1. Tavoitteet

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, millaisia eroja ja yhtäläisyyksiä on ylioppilaita ja ammattikoulusta valmistuneita koskevissa lehtijutuissa. Valitsemani menetelmän eli diskurssianalyysin avulla pyrin erottelamaan niitä diskursseja, joita näiden valmistuneiden ryhmien kuvaamisessa käytetään mediassa. Pyrin luokittelemaan ja nimeämään aineistostani eli neljästä valitsemastani artikkelista oleelliset, ylioppilaita ja ammattikoulusta valmistuneita koskevat diskurssit. Tutkimukseni suurin arvo perustuu siihen, että pyrin herättelemään keskustelua siitä, miten näitä kahta tutkintoa koskevat diskurssit eroavat toisistaan, ja miksi ja miten tätä eroa tulisi kaventaa.

Tutkimukseni pääkysymys on: Millaisin diskurssein tuoreita ammattiin valmistuneita ja ylioppilaita esitetään mediateksteissä?

Ennako-oletukseni on ilmiön kuvaukseen viitaten se, että ylioppilastutkintoa arvostetaan itseisarvoisena, nuoren saavuttamana suorituksena enemmän kuin ammattitutkintoa, ja ammattitutkinto nähdään enemmänkin väylänä nopeaan työllistymiseen. Odotan tämän eron näkyvän aineistoon valitsemisani artikkeleissa.

Tavoitteenani on myös luoda katsaus siihen, mikä merkitys juttujen kuvilla on artikkeleiden luomassa todellisuudessa. Lopuksi pyrin myös pohtimaan sitä, millaisia olennaisia jatkotutkimuksen aiheita tämän tutkimukseni aikana tulee esiin.

2.2. Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykseni, jotka palvelevat edellä mainittuja tavoitteita ja pääkysymystä, ovat seuraavat:

1. Millaisin diskurssein tuoreita ammattiin valmistuneita ja ylioppilaita esitetään Ylen ja Helsingin Sanomien feature-jutuissa keväältä 2019?
2. Mitä yhtäläisyyksiä ja mitä eroja on näiden kahden ryhmän esittämisellä näissä artikkeleissa?
3. Tukevatko tulokset ennakko-oletusta, jonka mukaan jutuissa näkyvät ylioppilastutkinnon arvostus itseisarvoisena, nuoren saavuttamana suorituksena, ja ammattitutkinto nähdään enemmänkin väylänä nopeaan työllistymiseen?

3. Aineisto ja menetelmät

3.1. Aineisto

Pyrin löytämään tähän tutkimukseen kaksi artikkeliparia kahdesta eri mediasta siten, että kummassakin artikkeliparissa toinen artikkeli käsittelee ammattiin valmistunutta ja toinen ylioppilaaksi valmistunutta. Pyrin myös siihen, että artikkeliparin kummatkin jutut ovat featurea, jotta niitä on mielekästä verrata keskenään.

Tutkimusta varten olen valinnut vertailtavaksi kaksi artikkeliparia. Ensimmäiset kaksi artikkelia ovat feature-juttuja Yleltä. Ensimmäinen juttu (liite 1), *Tuisku Sydänmaalla oli vakituinen työsopimus taskussa jo ennen tutkintotodistusta – ammattiin opiskelevat työllistyvät monella alalla taas paremmin* (julkaistu 31.5.2019), käsittelee ammattiin valmistumisen jälkeistä työllistymistä yhden vastavalmistuneen näkökulmasta (MacGilleon 2019). Toinen Ylen juttu (liite 2) on puolestaan kymmenen laudaturia kirjoittaneesta tuoreesta ylioppilaasta kertova *Amanda Sandelin kirjoitti ainoana tänä keväänä kymmenen laudaturia – "Oli pieni yllätys, että meni näin hyvin"* (julkaistu 15.5.2019), jossa käsitellään myös laajemmin suomalaisten kevään ylioppilaiden tuloksia ylioppilaskirjoituksissa (Siironen 2019). Kummassakin jutussa siis käsitellään jotakin tutkintoon liittyvää seikkaa, mutta yhden valmistuneen näkökulman kautta, ja kummassakin jutussa on myös valokuvia.

Toinen artikkelipari, jota haluan tutkielmassani analysoida, on Helsingin Sanomista. Nämä artikkelit ovat myös featurea. Ensimmäinen juttu (liite 3), *Ammattikoulu on monelle pikaväylä töihin ja oman alan johtotehtäviin: Neljä ammattiin valmistunutta kertoo, miltä tulevaisuuden työelämä näyttää* (julkaistu 1.6.2019) käsittelee neljän ammattiin valmistuneen nuoren kokemuksia ammattiopinnoistaan ja käsityksiä tulevaisuuden työelämänäkymistään (Pölkki 2019). Toinen juttu

(liite 4), *A:n ja C:n ylioppilastodistus on Rosaliina Pölkistä ”ihan hyvä lopputulos”*, pikkuveli kirjoitti samaan aikaan laudaturin pitkästä matikasta (julkaistu 1.6.2019) keskittyy puolestaan kahteen sisarukseen, jotka kumpikin valmistuivat ylioppilaiksi, toinen vaikeuksien kautta ja toinen helpommin (Grönholm 2019). Molemmat jutut kertovat siis enemmän kuin yhden valmistuneen tarinan.

Aineiston rajaamisessa on otettu huomioon tämän tutkimuksen laadullinen lähestymistapa ja diskurssianalyysin menetelmä sekä tutkimuksen rajallinen aikataulu ja laajuus, ja siksi aineistossa on vain kaksi artikkeliparia. Määrälliseen tutkimukseen, jossa pyrittäisiin saamaan laajemmin yleistettäviä tuloksia, valittaisiin varmasti huomattavasti laajempi aineisto, jotta se olisi edustava. Tässä tutkimuksessa tarkoituksena on kuitenkin suppeampi laadullinen analyysi, joten analyysi syventyy neljän valitun artikkelin diskursseihin tarkemmin kuin olisi laajemmassa aineistossa mahdollista.

Kaikki neljä tähän analyysiin valittua juttua ovat featurejutuja, jotka menevät syvemmälle ja lähestyvät henkilökohtaisemmin ylioppilaita ja ammattiin valmistuneita kuin uutiset. Uutiset näistä aiheista ovat lyhyitä ja enimmäkseen vain listauksia valmistuneiden nimistä. Featurejutut ovat siksi valintani tähän analyysiin – ideana kun analyysissäni on nimenomaan ylioppilaaksi valmistuneiden ja ammattiin valmistuneiden henkilöiden diskurssien tutkiminen, ei niinkään pelkkien yksinkertaisten ja lyhyiden uutisten analysoiminen.

Artikkelipariien lähteenä ovat kaksi valtakunnallista mediaa, Yle ja Helsingin Sanomat. Valtakunnallisten medioiden valinta aineistoartikkeleiden lähteiksi tuo myös analyysille laajempaa valtakunnallista merkittävyyttä kuin vaikkapa jonkin paikallislehden artikkeleiden analyysi. Valtakunnallisissa medioissa vallitsevat diskurssit heijastavat paremmin sitä, millaista ylioppilaiden ja ammattiin valmistuneiden esittäminen on suomalaisissa medioissa. Paikallisten medioiden ylioppilaista ja ammattikoulusta valmistuneista kertovien juttujen analysoiminen voisi olla oma tutkimusaiheensa, johon tämä tutkimus ei perehdy.

3.2. Menetelmät

3.2.1. Diskurssianalyysi

Diskurssianalyysillä tarkoitetaan tässä tutkielmassa ”sellaista kielenkäytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimusta, jossa analysoidaan erityisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä (Jokinen ym. 2016, 17).

Diskurssianalyysi on enemmänkin ”väljä teoreettinen viitekehys” kuin selkeärajainen

tutkimusmenetelmä (Suoninen 1992, 125). Diskursseja tutkimalla voidaan syventyä päällepäin itsestään selviltä tuntuviin mediaesityksiin tarkemmin ja nähdä niihin kätkeytyviä merkityksiä (Seppänen & Väliverronen 2012, 104).

Diskurssin käsite voidaan ymmärtää monella eri tavalla. Tässä tutkielmassa käsitteellä tarkoitetaan ”verrattain eheää säännönmukaisten merkityssuhteiden systeemiä, joka rakentuu sosiaalisissa käytännöissä ja samalla rakentaa sosiaalista todellisuutta” (Jokinen ym. 2016, 34). Tiivistetysti voisi sanoa, että diskurssit sekä muokkaavat maailmaa että ovat itse maailman muokkaamia (Paltridge 2012, 7). Tämä oletus on tutkimuksen analyysin pohjana, eli näen artikkeleissa havaitsemani diskurssit sellaisina merkityssuhteiden systeeminä, jotka sekä vaikuttavat yleiseen näkemykseen ylioppilaista ja ammattiin valmistuneista, että ovat samalla myös näiden vallitsevien näkemysten muokkaamia.

Diskurssianalyysissä ei ole tarkoituksena ”tutkia -- diskursseja sinänsä, vaan tarkastella yksityiskohtaisesti erityisesti sitä, miten ne aktualisoituvat erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä” (Jokinen ym. 2016, 35). Jokisen ym. mukaan tämä toiminnallinen näkökulma on tutkijan oleellista omaksua välttääkseen ”turhan jähmeän mielikuvan käytännöstä irrallaan elävistä, ihmisen toimintaa ulkoapäin määräävistä, staattisista merkityssysteemeistä” (emt.).

Tämän tutkimuksen aineisto, kuten kaikki diskurssianalyysin kohteena olevat tekstit, on avoin tulkinnalle. Diskurssianalyysin tarkoituksena ei siis ole tekstin ominaisuuksien mekaaninen kirjaaminen vaan ”perusteltu tulkinta, joka pohjautuu tutkijan ja aineiston väliseen vuoropuheluun” (Fairclough 1992, 75).

Jokinen ym. esittävät, että diskurssien tulkitsijan asemassa tulkintaan voi vaikuttaa myös se, miten tutkija itse asettuu tutkimaansa ilmiöön (Jokinen ym. 2016, 423). Itse olen valmistunut lukiosta enkä ammattikoulusta, joten olen kuulunut toiseen niistä kahdesta ihmisryhmästä, joita koskevia juttuja analysoin tässä tutkimuksessa. Tämä taustani voi mahdollisesti vaikuttaa siihen, miten hahmotan näitä ryhmiä koskevien juttujen diskursseja.

Pynnösen (2013, 11) mukaan diskurssintutkimukseen kuuluu olennaisesti myös kontekstin käsite. Se ”tarjoaa mahdollisuuden analysoida ja tulkita kielenkäyttöä”, ja ”konteksti on diskurssintutkimuksessa monikerroksinen ja laaja-alainen käsite. Laaja-alaiseksi konteksti muodostuu siksi, että sillä tarkoitetaan kaikkia niitä eri tekijöitä, jotka vaikuttavat merkityksen muodostumiseen sekä mahdollistavat ja rajaavat merkityksen käyttämistä ja tulkitsemista. Kontekstin monikerroksisuus puolestaan tarkoittaa sitä, että samanaikaisesti läsnä voi olla hyvin erilaisia ja erikokoisia konteksteja. Kontekstin rajausta muuttamalla voi analyysin eri kohdassa

tehdä erilaisia tulkintoja kielenkäytöstä. Kielenkäyttöön heijastuu ja sisältyy aina myös käyttökontekstissa esiintyviä ja yhteiskunnan näkemyksiä ilmiöstä, ei vain kielenkäyttäjän omia henkilökohtaisia valintoja.

Tässä tutkimuksessa osana kontekstia voidaan nähdä esimerkiksi koulutuspoliittinen konteksti. Tulkintaan kielenkäytöstä tässä analyysissä vaikuttaa siis esimerkiksi se, että Suomessa pyritään tällä hetkellä kannustamaan enemmän nuoria ammattikoulutukseen, ja toimittajatkin saattavat tehdä samaa jutuissaan. Tietoisuus tällaisista kontekstuaalisista taustatekijöistä voi vaikuttaa siihen, miten tulkitsija havaitsee diskurssit tutkimuksessaan.

Pynnönen (emt., 16) huomauttaa myös, että diskurssilla on yhteys valtaan, sillä kielenkäyttö rakentaa todellisuutta. ”Valta on läsnä kaikissa sellaisissa ihmisten vuorovaikutustilanteissa, joissa tuotetaan sosiaalista todellisuutta. Tietyt sosiaalisen todellisuuden tulkinnat saavat toisia vahvemman aseman. ”Diskurssien avulla rakennetaan myös identiteettejä, eli ”käsityksiä itsestä, toisista ja ihmisten välisistä suhteista”. (emt., 19.)

3.2.2. Analyysin praktiikka

Tässä tutkimuksessa tekemässäni diskurssianalyysissä pyrin syventymään niihin merkityksiin, joita kätkeytyy näennäisen tavallisilta tuntuviin ylioppilas- ja ammattikoulujuttuihin. Näitä jokakeväisiä henkilöjuttuja kun ei lukijan välttämättä tule pohdittua sen tarkemmin. Tässä diskurssianalyysissä pyrkimykseni on kiinnittää huomiota erityisesti siihen, millaisia diskursseja ylioppilaista ja ammattikoulusta valmistuneista kertovissa jutuissa on, ja miten ne suhteutuvat ennako-oletukseeni, jonka mukaan ylioppilastutkintoa arvostetaan näiden juttujen diskursseissa enemmän itseisarvoisena saavutuksena kuin ammattitutkintoa.

Analyysini aluksi käyn aineistoni artikkelit läpi yksitellen siten, että kiinnitän huomiota niiden kielellisiin valintoihin ja siihen, millaisia asioita jutuissa painotetaan. Niiputan sen jälkeen kahdessa ammattikouluartikkelissa olleet eniten vallitsevat kolme diskurssia sekä ylioppilasjutuissa vallitsevat kolme diskurssia, sekä molemmista yhden yhteisen, kaikissa artikkeleissa vallinneen diskurssin. Nimeän diskurssit sen mukaan, mitä näkökulmaa ylioppilaisiin tai ammattiin valmistuviin ne edustavat. Diskurssien erottelemisen ja nimeämisen jälkeen havainnollistan kunkin diskurssin sitaattien avulla.

Diskurssianalyysin lisäksi vertailen keskenään aineistoksi valitsemiani Ylen ja Helsingin Sanomien juttuja kummastakin ihmisryhmästä: ylioppilaista ja ammattiin valmistuneista. Hajotettuani kunkin

jutun diskursseihin pohdin sitä, miten diskurssit eroavat ylioppilasjuttujen ja ammattikoulujuttujen välillä, ja mitä yhteistä niillä puolestaan on.

Sivuan valitsemieni neljän jutun tekstejä koskevan diskurssianalyysini ohessa myös juttujen kuvia. Kaikissa aineistoni neljässä jutussa on vähintään yksi valokuva. Käsittelen näitä kuvia vapaamuotoisemmin kuin tekstejä, ja ymmärrän kuvat tässä analyysissä juttujen osina, jotka luovat todellisuutta. Kuvaa ja sanaa ei voi täysin erottaa toisistaan, sillä ”kuvan katsojan ja tekstin lukijan tietoisuudessa - - kuva ja sana kytkeytyvät erottamattomasti toisiinsa” (Seppänen 2005, 79). Tästä syystä kuvien sivuaminen analyysissä on perusteltua. Jokaiseen uutiskuvaan kytketään Seppäsen mukaan ”aina joitain merkityksiä sulkemalla joitain muita merkityksiä ulkopuolelle” (emt., 15).

4. Tutkimustulokset

4.1. Päätulokset

Diskursseja, joita havaitseen artikkeleissa, ovat ylioppilaista itseisarvodiskurssi, jaksamiskurssi ja arvosanadiskurssi, ammattitutkinnon suorittaneista positiivisuusdiskurssi, työdiskurssi ja tilastodiskurssi sekä molemmista tulevaisuusdiskurssi. Ylioppilaiden ja ammattitutkintoon valmistuneiden esittämistä näissä artikkeleissa erottaa toisistaan erityisesti se, että ylioppilastutkinnon suorittaneista kirjoitettaessa valmistuminen on itsessään saavutus, ja ammattitutkinnon suorittaneista kirjoitettaessa puolestaan valmistuminen itsessään ei ole vielä niinkään saavutus vaan sen arvo riippuu siitä, miten hyvin tai nopeasti valmistunut työllistyy. Seuraavassa esittelen tarkemmin löytämiäni diskursseja sekä perustelen esimerkkien avulla, miten nämä diskurssit ilmentyvät aineistossani.

4.2. Diskurssit ylioppilaista kertovissa jutuissa

4.2.1. Itseisarvodiskurssi

Itseisarvodiskurssilla tarkoitan tässä tutkimuksessa sitä, että ylioppilastutkinnon suorittaminen esitetään suorituksena, joka on haastava ja arvostettu ja josta suoriutumisesta on syytä olla ylpeä.

Rosaliina Pölkistä ja hänen veljestään Aku-Matti Pölkistä kertovassa Helsingin Sanomien jutussa asetelma on sellainen, että sisarusten matkat ylioppilastutkinnon suorittamiseen ovat olleet hyvin erilaiset. Kun Rosaliinalle urakka oli monia mutkia sisältävä ja päättyi juuri ja juuri läpäisemiseen, Aku-Matti puolestaan suoriutui ylioppilastutkinnosta helposti ja sai vieläpä erityisen hyvät

arvosanat. Kun Rosaliina kuitenkin loppujen lopuksi sai valkolakin päähänsä kaikki haasteet selätettyään, sai tarina onnellisen lopun – ja molemmat sisarukset ovat yhtä lailla lehti jutussa sankareita. Tällainen asetelma luo kuvaa siitä, että ylioppilastutkinto itsessään on hyvin arvostettava suoritus arvosanoista riippumatta.

Itseisarvodiskurssia ilmentää tässä jutussa ainakin seuraava Rosaliina Pölkin sitaatti:

”Ihan hyvä lopputulos. Tärkeintä on, että saan lakin.”

Tästä sitaatista ilmenee, että vaikka arvosanat olivat vain ”ihan hyvät”, on lakin saaminen eli ylioppilastutkinnon suorittaminen itsessään tärkeintä. Pölkin kovat ponnistukset ovat siis olleet sen arvoisia, kunhan hän saa ylioppilaslakin.

4.2.2. Jaksamisdiskurssi

Jaksamisdiskurssi käsittää tässä tutkimuksessa sen, että rankkaa ylioppilastutkintoa kuvataan jutuissa sen kautta, miten jutun henkilö on jaksanut suorittaa tutkinnon kovasta työtaakasta ja haasteista huolimatta. Ylioppilastutkintoa pidetään suurena urakkana, joka vaatii paljon työtä.

Ylen Amanda Sandelinista kertovassa jutussa todetaan Sandelinin sanovan, että ylioppilastutkinnon suorittaminen erinomaisilla arvosanoilla on pitkä ja vaativa prosessi. Seuraava Sandelinin sitaatti kuvaa tätä:

”Ei tämä ole ollut kolmen vuoden puristus, vaan ennemminkin pitkäjänteinen maraton. Töitä on tehty viimeiset 12 vuotta.”

Tämä sitaatti ilmentää sitä, miten työläs urakka on kyseessä, sillä Sandelin sanoo tehneensä suorituksensa eteen töitä peräti 12 vuotta. Ilmaisuu ”pitkäjänteinen maraton” luo myös kuvaa todella vaativasta suorituksesta – ikään kuin vertaamalla sitä raskaaseen urheilusuoritukseen, maratonjuoksuun.

Jaksamisdiskurssiin kuuluu Sandelinista kertovassa Ylen jutussa myös esimerkiksi seuraava kohta:

”Opiskelun vastapainoksi elämässä pitää olla myös muuta. Sandelin on harrastanut pitkään käsipalloa ja tärkeitä harrastuksia ovat myös ruoanlaitto ja leivonta.”

Tämä kohta antaa ymmärtää, että ylioppilastutkinto on niin vaativa urakka, että opiskelun ohella on pakko tehdä muutakin, jotta jaksaa. Tätä pidetään jutussa ikään kuin itsestään selvänä oletuksena, koska väittämää ei ole avattu sen enempää – ”se nyt vain on niin, että elämässä pitää olla myös muuta”. Tällaiset diskursiiviset valinnat luovat kuvaa ylioppilastutkinnon vaativuudesta.

Harrastukset, käsipallo, ruoanlaitto ja leivonta, esitetään tässä kohdassa jaksamista helpottavina selviytymiskeinoina.

Rosaliina Pölkistä ja hänen veljestään kertovassa Helsingin Sanomien artikkelissa kuvataan muun muassa sitä, miten hänen opettajansa kehotti häntä ottamaan akateemistempien kurssien ohien myös ilmaisutaidon kursseja, jotka sitten auttoivatkin Pölkkiä jaksamaan.

Jutussa myös kuvataan Rosaliinan kovia hankaluuksia ylioppilastutkinnon suorittamisessa; esimerkiksi seuraavassa sitaatissa:

”Mietin jo, etten jaksa tai pysty tähän ja lyön hanskat tiskiinkin.”

Tämä Rosaliinan sitaatti kuvastaa sitä, että ylioppilastutkinto oli hänelle niin suuri haaste, että hän melkein luovutti. Juttu on siis eräänlainen selviytymistarina suurien vaikeuksien kautta voittoon pääsemisestä. Jutussa kerrotaan muun muassa Rosaliinan lukihäiriöstä ja ala-asteella tapahtuneesta luokalle jäämisestä, jotka ovat olleet esteitä hänen opiskelijanurallaan.

Toisaalta Rosaliinan veljellä, Aku-Matti Pölkillä, oli helpompi lukiourakka, ja hän kuvailee kokemustaan jutussa muun muassa seuraavasti:

”Oletin, että lukiossa olisi ollut rankempaa ja olisi pitänyt tehdä enemmän töitä, mutta se sujui, kunhan teki läksyt ja kirjoitti aineet deadlineen mennessä.”

Tämä näkökulma saa jutussa kuitenkin huomattavasti vähemmän palstatilaa kuin Rosaliina vaikeuksien kautta voittoon -tyyppinen tarina.

4.2.3. Arvosanadiskurssi

Arvosanadiskurssi kuvaa tässä analyysissä ylioppilaaksi valmistuneista kertovien juttujen tarvetta korostaa ja eritellä ylioppilaaksi valmistuneiden arvosanoja. Kummankin aineistossani olevan ylioppilaista kertovan jutun otsikossa mainitaan heti jutun päähenkilön arvosanat. Tämä kertoo vahvaa tarinaa siitä, että arvosanoilla pyritään herättämään lukijoiden kiinnostus näihin ylioppilaista kertoviin juttuihin, sillä arvosanoille annetaan suuri painoarvo ylioppilaista kerrottaessa.

Ylen Amanda Sandelinista kertovan jutun otsikossa kerrotaan naisen kirjoittaneen ainoana kevään 2019 ylioppilaana kymmenen laudaturia. Asian nostaminen otsikkoon kertoo tämän saavutuksen olevan syy siihen, että juuri Sandelin on valikoitunut kaikkien ylioppilaiden joukosta tämän jutun päähenkilöksi. Otsikon jälkeen heti ingressissä todetaan, että viisi suomalaista ylioppilasta kirjoitti kahdeksan laudaturia, mikä erottaa Sandelinin vielä enemmän muiden yläpuolelle – viisi

ylioppilasta on pystynyt saavuttamaan kahdeksan laudaturia, mutta vain yksi on pystynyt saavuttamaan peräti kymmenen laudaturia. Tällä erottelulla luodaan heti jutun alussa sellainen asetelma, että Sandelinin saavutusta tulee arvostaa vielä enemmän kuin muiden ylioppilaaksi valmistuneiden. Se, että lukijan huomio kiinnitetään tässä jutussa nimenomaan arvosanojen avulla, kertoo oletuksesta, että lukija haluaa tietää, miten Sandelin on saavuttanut jotakin näin poikkeuksellista.

Ylivoimaisten hyvien arvosanojen merkitystä korostetaan esimerkiksi tässä kohdassa jutun alussa:

”Kauniaisissa on tänään voitu juhlia kevään parasta ylioppilaskirjoitusten tulosta.”

Virke maalaa sellaista kuvaa, kuin koko Kauniainen voisi olla ylpeä yhden oppilaansa, Sandelinin, poikkeuksellisen hyvistä arvosanoista. Valtakunnan eniten laudatureita kirjoittanut henkilö on tästä näkökulmasta katsottuna siis koko kaupungin sankari ja juhlanaihe.

Helsingin Sanomien artikkelissa puolestaan on kaksi hyvin erilaista tulosta: Rosaliina Pölkki on suoriutunut ylioppilaaksi rimaa hipoen, ja hänen veljensä paremmilla arvosanoilla. Yhtä kaikki arvosanojen merkitystä pidetään tässäkin jutussa siinä määrin oleellisessa arvossa, että koko otsikko perustuu sisarusten arvosanoihin:

*”A:n ja C:n ylioppilastodistus on Rosaliina Pölkistä ”ihan hyvä lopputulos”,
pikkuveli kirjoitti samaan aikaan laudaturin pitkästä matikasta”*

Otsikko vertailee siis sisarusten arvosanoja toisiinsa. Tässä annetaan pitkästä matematiikasta kirjoitetulle laudaturille suuri arvo, sillä otsikon kiinnostavuus perustuu asetelmaan, jossa isosisko on tyytyväinen omiin, heikompiin arvosanoihinsa, kun samaan aikaan pikkuveli on suoriutunut kirjoituksista erinomaisin arvosanoin. Pitkän matematiikan laudaturin ja ”A:n ja C:n ylioppilastodistuksen” välille luodaan tässä otsikossa kuulua, ja lukijan kiinnostus pyritään herättämään sillä, että sisarukset ovat suoriutuneet näin eri tavoilla ylioppilaskirjoituksistaan.

4.3. Diskurssit ammattikoulusta valmistuneista kertovissa jutuissa

4.3.1. Positiivisuusdiskurssi

Positiivisuusdiskurssilla viitataan tässä tutkimuksessa siihen, että ammattikoulusta valmistuneista kertovissa aineistoni jutuissa pyritään luomaan positiivista kuvaa ammattikoulutuksesta. Siinä missä ylioppilaista kertovissa jutuissa ylioppilastutkinto esitetään enemmänkin itseisarvoisesti kunnioitettavana saavutuksena, jonka vetovoimaa ei tarvitse erikseen perustella, pyritään näissä

jutuissa tuomaan esille sellaisia seikkoja, joiden perusteella ammattikoulutus voidaan nähdä vetovoimaisessa valossa.

Esimerkiksi Helsingin Sanomien jutussa rakennetaan tällaista positiivista kuvaa muun muassa seuraavasti:

”Ammatillisessa koulutuksessa on mahdollisuuksia monenlaisille oppijoille: sekä erinomaisille oppijoille että niille, joilla on haasteita oppimisessa. Se, että ammattitutkinnolla voi edetä korkea-asteen koulutukseen, on vetovoimatekijä.”

Tämä kohta houkuttelee näkemään ammattikoulutuksen positiivisena siitä näkökulmasta, että se tarjoaa mahdollisuuksia monenlaisille oppijoille, ja että siitä on mahdollista edetä korkeakouluun. Tässä luodaan siis kuvaa monipuolisesta tutkinnosta. Korkeakouluun, erityisesti yliopistoon, eteneminen on perinteisesti nähty lähinnä ylioppilaiden etuoikeutena, mutta tällaisilla jutuilla pyritään muistuttamaan, että vastaavat mahdollisuudet on myös ammattikoulusta valmistuneilla, mikä lisää ammattitutkinnon vetovoimaisuutta.

Ylen Tuisku Sydänmaasta kertovassa jutussa yleistä positiivisen kuvan luomista ammattikoulutuksesta on vähemmän, mutta tässäkin jutussa kehutaan ammattikoulutusta muun muassa Sydänmaan seuraavassa sitaatissa:

”Työssäoppimista on entistä enemmän, kuusi kuukautta kolmen vuoden opintojen aikana. Se on hyvä asia, koska niiden kautta saa työmahdollisuuksia.”

Koska tämä on Sydänmaan sitaatti, ei tästä tule yhtä selvästi sellaista kuvaa, että jutussa yritetään tietoisesti luoda kuvaa ammattikoulutuksen vetovoimasta, kuin Helsingin Sanomien jutussa. Silti valmistuneen kehu ammattikoulusta valmistumista seuraavista hyvistä työllistymisnäkyistä sekä koulutukseen sisältyvästä työssäoppimisesta rakentavat kuvaa Tämän tyyppistä ”se on hyvä asia” - hehkuttamista ei aineistoni ylioppilasjutuissa ole lukiokoulutuksesta.

On huomattavaa, että positiivisuutta rakennetaan kummassakin näistä ammattikoulujutuista nimenomaan työllistymistilanteen kautta – diskurssin ytimessä on se, että ammattikoulusta voi työllistyä nopeasti ja siksi se on kannattava valinta opintopoluksi. Lisäksi Helsingin Sanomien jutussa esiintyy muun muassa ammattikoulun monipuolisuuden, opettajien ja tiiviin työelämäyhteistyön kehumista. Tällaisilla valinnoilla rakennetaan positiivista ja vetovoimaista kuvaa ammattikoulutuksesta.

Helsingin Sanomien jutussa myös esimerkiksi seuraava sähköasentajaksi valmistuneen Pyry Savisen sitaatti ilmentää positiivisuusdiskurssia:

”Yleensä oletetaan, että ammattikouluun menevät ne, jotka eivät muualle pääse. Minä olisin päässyt myös lukioon, mutta en halunnut.”

Tämä sitaatti rakentaa vertailua lukion ja ammattikoulun välille ja nostaa ammattikoulua myönteisellä tavalla esiin rikkomalla ennakkokäsitystä, jonka mukaan vain ne, jotka eivät pääse lukioon, menisivät ammattikouluun. On kuitenkin huomionarvoista, että tämän kaltaista vertailuasettelua ammattikoulun ja lukion välillä ei ole ylioppilaista kertovissa jutuissa. Savisen sanoma, että hän ”olisi päässyt lukioon, mutta ei halunnut”, on negatiivisempi tapa sanoa sama asia, kuin jos hän olisi sanonut esimerkiksi, että hän ”olisi päässyt lukioon, mutta halusi mieluummin ammattikouluun”. Tässä kohdassa ikään kuin rakennetaan ammattikoululle myönteisempää kuvaa suhtautumalla lukioon negatiivisesti.

4.3.2. Työdiskurssi

Työdiskurssi viittaa tässä tutkimuksessa siihen, että ammattikoulusta valmistuneista kertovissa aineistoni jutuissa katsotaan valmistumista ja ammattikoulutusta ylipäätään työllistymisen näkökulmasta. Paitsi että jutuissa siis rakennetaan valoisien työllistymisnäkökymien avulla positiivista kuvaa ammattikoulutuksesta, niissä lähestytään valmistuneita henkilöitä työllistymisen näkökulmasta.

Molempien aineistoni ammattikoulujuttujen otsikot keskittyvät työllistymiseen. Siinä missä ylioppilasjutut pyrkivät kiinnittämään lukijan huomion otsikossa päähenkilön arvosanojen avulla, ammattikoulujutuissa lukijan huomio yritetään saada työllistymiseen viittaamalla.

Ylen Tuisku Sydänmaasta kertovassa jutussa tätä työdiskurssia ilmentää muun muassa seuraava kohta jutun alkupuolella:

”Jo ennen valmistumistaan hän allekirjoitti vakituisen työsopimuksen robottihitsaajana. Sydänmaa kertoo, että myös opiskelukaverit ovat saaneet hyvin töitä.”

Tässä kuvataan Sydänmaan saavutuksena sitä, että hän sai työpaikan jo ennen valmistumistaan. Siinä missä ylioppilaista kertovissa jutuissa nähtiin saavutuksena itse valmistuminen, tässä jutussa saavutuksena nähdään valmistumista selvästi enemmän työllistyminen. Ilmaisussa ”hän allekirjoitti vakituisen työsopimuksen” kaikuu samanlainen mahtipontinen sävy kuin vaikkapa vuokrasopimuksen tai levytyssopimuksen allekirjoittamisessa – jonkinlainen etappi on saavutettu.

Työdiskurssia ilmentää näissä jutuissa myös se, että ammattikoulutusta kuvataan käytännönläheisenä ja siten hyvin työelämään valmistavana. Helsingin Sanomien artikkelissa tätä kuvaa esimerkiksi seuraava Pyry Savisen sitaatti:

”Vaikka olen hyvä oppimaan, halusin mieluummin käytännönläheistä opetusta.”

Tässä hän perustelee sitä, miksi valitsi lukion sijasta ammattikoulun. Tämä sitaatti kertoo yhtenä erottavana tekijänä olleen se, että ammattikoulussa opetus on käytännönläheisempää kuin lukiassa. Ylen jutussa Tuisku Sydänmaan seuraava sitaatti luo myös samanlaista kuvaa:

”Työssäoppimisjaksot auttavat myös paljon, eli että käymme koulua työpaikoilla ja löydämme sitä kautta työmahdollisuuksia.”

Sitaatti antaa ymmärtää, että koulun käyminen työpaikoilla auttaa työllistymisessä ja on siksi hyvä asia.

4.3.3. Tilastodiskurssi

Tilastodiskurssilla viitataan siihen, että ammattiin valmistuneista kertovissa jutuissa tarjotaan laajempaa kontekstia ammattiopintoihin erilaisten tilastojen ja lukujen avulla. Esimerkiksi Ylen Tuisku Sydänmaasta kertovassa jutussa kerrotaan ammattiin valmistuneiden työllisyysnäköymistä muun muassa seuraavasti:

”Vuonna 2017 päätoimisten työllisten määrä ylitti ensimmäistä kertaa 60 prosentin sitten vuoden 2011. Työttömien määrä laski samalla tarkastelujaksolla alle 15 prosentin.”

Tällä tavoin jutussa laajennetaan esiteltyä ilmiötä, eli nykyistä työllisyystilannetta ja päähenkilön työllistymistä heti opintojen jälkeen, viittaamalla historiallisiin tilastoihin. Tällä hetkellä ammattiin valmistuneiden työllisyysnäköymät ovat siis hyvät, mutta tällaisia lukuja käyttämällä annetaan luotettavampaa taustatietoa tilanteesta. Lukijaa vakuutetaan lukujen avulla.

Helsingin Sanomien ammattiin valmistuneista kertovassa jutussa tilastojen avulla tarjotaan vertailua lukion ja ammattikoulun välille. Seuraava kohta on esimerkki tästä:

”Kymmenen viime vuoden aikana lukion on valinnut vähän yli puolet peruskoulun päättäjistä ja ammattikoulutukseen lähteneiden osuus on noussut 41–43 prosenttiin.”

Tässä taustoitetaan ammattikoulun suosion kasvua. Tilastotieto tuo esiin sen, miten tasaisesti peruskoulun päättäneet jakautuvat lukioon ja ammattikouluun, mikä tukee jutun rakentamaa kuvaa

ammattikouluun menemisen kannattavuudesta ja positiivisesta näkemyksestä ammatilliseen koulutukseen. Se, että ammattikoulutuksesta puhuttaessa on päätetty sanoa ”ammattikoulutukseen lähteneiden osuus on noussut” on myönteisemmän kuuloinen kuin jos olisi sanottu esimerkiksi vain, että ”ammattikoulutukseen lähteneiden osuus on”, sillä ammattikoulun valitsevien määrän nousu on myönteinen kehitys. Tämä sanavalinta rakentaa myös eroa lukion ja ammattikoulun välille, sillä lukiosta sanotaan yksinkertaisesti ”lukion on valinnut vähän yli puolet”. Tällainen ilmaisutapa antaa lukijalle kuvan, että ammattikoulutus on trendikäs ja nouseva valinta verrattuna lukioon.

Lisäksi tässä Helsingin Sanomien jutussa tarjotaan tilastojen tukea sille positiivisen kuvan luomiselle ammattitutkinnosta, jota erittelin aiemmin positiivisuusdiskurssin kohdalla. Seuraava kohta on esimerkki tästä:

”Yhdeksän kymmenestä ammattiopiskelijasta kertoo olevansa ylpeä opiskelemastaan alasta ja siitä, että opiskelee ammatillisessa koulutuksessa.”

Tämä fakta, joka on peräisin Amis 2018 -tutkimuksesta, tukee ja tuo uskottavuutta jutussa mainituille perusteluille ammattitutkinnon hyvistä puolista. Opiskelijoiden ylpeys omasta alastaan ja siitä, että ylipäättään opiskelevat ammattikoulussa, tuo nimittäin opiskelijoiden oman mielipiteen mukaan tähän positiivisen kuvan rakentamiseen sen sijaan, että vain eriteltäisiin yleisesti erilaisia ammatillisen koulutuksen vetovoimatekijöitä. Tämä tilastollinen näkökulma on myös uskottavampi ja vahvempi indikaattori opiskelijoiden ylpeydestä kuin se, että juttuun olisi päätetty sisällyttää ainoastaan siinä haastateltujen neljän ammattiin valmistuneen mielipiteet.

4.4. Tulevaisuusdiskurssi

Tulevaisuusdiskurssilla tarkoitan sitä, sekä ylioppilas- että ammattitutkintojutuissa kerrotaan henkilöiden tulevaisuudensuunnitelmista, kuten usein valmistuneista kertovissa jutuissa on tapana. Ylioppilaista kertovissa jutuissa tämä tulevaisuus kuitenkin tarkoittaa lähinnä jatko-opintoja yliopistoissa – työelämästä ei ole mainintaa ylioppilasjutuissa. Huomionarvoista on, että vaikka ammattiin valmistuneista kertovat jutut keskittyvät pitkälti työelämään, on niissäkin esitellyissä henkilöissä myös jatko-opintoinnokkaita opiskelijoita.

Ylen Amanda Sandelinista kertovassa ylioppilasjutussa tulevaisuusdiskurssia ilmentää muun muassa seuraava kohta:

”Laudatureja urakoinut Sandelin on innostunut luonnontieteistä, ja jatko-opintojen osalta häntä kiinnostaa biolääketiede.”

Tässä kohdassa suunnataan ohimennen katse tulevaisuuteen ja päähenkilön jatko-opintosuunnitelmiin. Tämä artikkeli kokonaisuutena keskittyy Sandelinin lukioaikaan ja ylioppilaskirjoituksiin valmistautumiseen, ja sivuaa hänen tulevaisuudensuunnitelmiaan ainoastaan lyhyesti. Kyseinen kohta kuitenkin antaa ymmärtää, että Sandelin ikään kuin itsestään selvästi jatkaa opiskelua lukion jälkeen, sillä sanavalinta ”jatko-opintojen osalta häntä kiinnostaa biolääketiede” antaa ymmärtää, että oletus on nimenomaan jatko-opintoihin siirtyminen esimerkiksi työelämän menemisen tai väli vuoden pitämisen sijasta.

Helsingin Sanomien Rosaliina ja Aku-Matti Pölkistä kertovassa jutussa tulevaisuuteen suuntaudutaan muun muassa seuraavassa sitaatissa:

”Myöskään lukion jälkeisistä opinnoista Aku-Matti ei kantanut huolta. Ylipäätään hän kertoo alkaneensa ajatella asiaa vasta lukion kolmannen vuoden keväällä.”

Tämä kohta viittaa samanlaiseen ennakoasenteeseen kuin edellinenkin esimerkki. Sen sijaan että sanottaisiin esimerkiksi ”lukion jälkeisistä suunnitelmista”, tässä jutussa on päätetty nimenomaa sanoa ”lukion jälkeisistä opinnoista”, mikä viittaa siihen, että tulevaisuudensuunnitelmat ovat ylioppilaaksi valmistuneiden kohdalla oletusarvoisesti nimenomaan jatko-opintoihin keskittyviä.

Ammattitutkinnon suorittaneista kertovissa jutuissa tulevaisuusnäkökulma ilmenee esimerkiksi Helsingin Sanomien neljästä ammattiin valmistuneesta kertovan jutun seuraavassa Pyy Savisen sitaatissa:

”Käyn armeijan, teen muutaman vuoden töitä ja aion hakea ammattikorkeakouluun opiskelemaan sähköinsinööriksi. Haluan iltalinjalle ja aion tehdä töitä opintojen ohella.”

Vaikka Savinen kertoo tässä sitaatissa aikovansa hakea opiskelemaan sähköinsinööriksi, ilmaisutapa on silti työelämäkeskeinen. Näissä kahdessa virkkeessä nimittäin mainitaan työntekoaikheet kahdesti. Ammattiin valmistuneiden tulevaisuudensuunnitelmista kerrottaessa kerrotaan siis työntekosuunnitelmista, vaikka henkilö aikoo hakea jatko-opiskelemaan. Sen sijaan ylioppilaaksi valmistuneista kertovissa jutuissa keskitytään ainoastaan opiskelusuunnitelmiin.

4.5. Huomioita kuvista

Aineistoni juttujen kuvat ovat siinä määrin samanlaisia ylioppilas- ja ammattikoulujuttujen kesken, että kaikissa jutuissa oli melko klassisia, suoran katsekontaktin kameraan omaavia henkilökuvia juttujen päähenkilöistä. Kuvien esittämistavat eroavat kuitenkin siten, että ammattikoulujuttujen

kuvissa henkilöt esitetään työelämäkeskeisestä näkökulmasta – mikä on linjassa myös juttujen teksteistä havaitsemani työdiskurssin kanssa. Tällainen työelämäkeskeisyys näkyy siinä, että kuvissa esitetään henkilöt työasuissaan ja työpaikoillaan (esim. liite 3, kuva 3 ja liite 1, kuva 1).

Helsingin Sanomien ylioppilasjutussa molemmat Pölkkin sisaruksista on kuvattu ylioppilaslakki kädessään (esim. liite 4, kuva 2). Ylioppilaslakki on selkeä, ylioppilaaksi valmistumiseen liittyvä konkreettinen esine, joka kuvaa saavutusta ja joka on helposti sisällytettävissä henkilökuvuihin. On mielenkiintoista, että vaikka lakki on vastaavasti myös ammattikoulusta valmistuvilla, missään aineistoni ammattikoulujutun kuvassa ei ole tätä lakkia vaan nimenomaan työvaatteet. Myös Ylen ylioppilasjutussa on jätetty ylioppilaslakki pois ja kuvattu Amanda Sandelin sen sijaan pelkistetyssä lähikuvassa (liite 2).

4.6. Tutkimuskysymyksiin vastaaminen

Tutkimuskysymykseni olivat tämän tutkimuksen lähtöasetelmassa seuraavat:

1. Millaisin diskurssein tuoreita ammattiin valmistuneita ja ylioppilaita esitetään Ylen ja Helsingin Sanomien feature-jutuissa keväältä 2019?
2. Mitä yhtäläisyyksiä ja mitä eroja on näiden kahden ryhmän esittämisellä näissä artikkeleissa?
3. Tukevatko tulokset ennako-oletusta, jonka mukaan jutuissa näkyy ylioppilastutkimuksen arvostus itseisarvoisena, nuoren saavuttamana suorituksena, ja ammattitutkinto nähdään enemmänkin väylänä nopeaan työllistymiseen?

Diskursseja ovat analyysini perusteella ylioppilaista itseisarvodiskurssi, jaksamisdiskurssi ja arvosanadiskurssi, ammattiin valmistuneista positiivisuusdiskurssi, työdiskurssi ja tilastodiskurssi sekä molemmista tulevaisuusdiskurssi.

Yhteistä artikkeleiden ylioppilaiden ja ammattikoulusta valmistuneiden esittämistavoilla on ainakin se, että sekä ylioppilaista että ammattikoulusta valmistuneista kertovissa jutuissa viitattiin valmistuneen tai valmistuneiden tulevaisuuteen. Tulevaisuuden esittäminen eroaa kuitenkin selvästi, sillä ylioppilaista se keskittyy jatko-opintoihin ja ammattiin valmistuneista työhön – silloinkin, kun valmistunut kertoi aikovansa hakeutua jatko-opiskelemaan. Sekä ylioppilaista että ammattikoulusta valmistuneista kertovissa jutuissa esitetään päähenkilöiden saavutukset arvostettavina. Tässä esittämisessä on kuitenkin eroa, sillä ylioppilaista kerrottaessa saavutus on itse valmistuminen ylioppilaaksi (itseisarvodiskurssi) kun taas ammattiin valmistuneista kerrottaessa saavutuksena arvostetaan enemmän valmistumisen jälkeistä nopeaa työllistymistä (työdiskurssi).

Ammattikoulusta valmistuneista kertovissa jutuissa verrataan ammattikoulua lukioon, mutta ylioppilaista kertovissa jutuissa ei puolestaan tehdä vastaavaa vertailua tai edes mainita ammattikoulua. Ylioppilasjutuissa ei myöskään pyritä rakentamaan positiivista kuvaa ylioppilastutkinnosta tai tarjota perusteluja sille, miksi lukio on hyvä vaihtoehto peruskoulun jälkeen. Ammattiin valmistuneista kertovissa jutuissa sen sijaan tarjotaan syitä siihen, miksi ammattikoulu on hyvä vaihtoehto lukiolle, ja pyritään luomaan positiivista kuvaa ammattitutkinnosta ylipäättään (positiivisuusdiskurssi). Perusteluina ammattikoulun puolesta on esimerkiksi nopea työllistyminen, soveltuvuus myös niille, joilla on oppimisvaikeuksia sekä se, että ammattikoulusta valmistuneilla on myös jatko-opintomahdollisuudet. Syy sille, että ammattikoulutuksesta yritetään näissä jutuissa luoda positiivista kuvaa, mutta ylioppilasjutuissa ei vastaavaa esiinny, saattaa olla ylioppilastutkinnon vankka instituutio ja yleinen arvostus verrattuna ammattitutkintoon.

Siinä missä ylioppilaista kertovat jutut pyrkivät kiinnittämään lukijan huomion otsikossa päähenkilön arvosanojen avulla (arvosanadiskurssi), ammattikoulujutuissa lukijan huomio yritetään saada päähenkilön tai päähenkilöiden työllistymiseen viittaamalla (työdiskurssi). Ammattikoulusta valmistuneista kertovat jutut käsittelevät enemmän ammattikoulutusta ilmiönä kuin vain juttujen päähenkilöiksi valittujen henkilöiden tarinoita. Ylioppilasjutut ovat siis henkilökeskeisempiä, kun taas ammattikoulujutuissa tuodaan esiin enemmän faktoja ja tilastoja esimerkiksi ammattiopetuksen suosiosta ja rahoituksesta (tilastodiskurssi). Ylioppilasjutuissakin kontekstoidaan laajempaa ilmiötä hieman, esimerkiksi viittaamalla lyhyesti siihen, kuinka monta ylioppilasta tuona keväänä kaikkiaan on valmistunut tai vertaamalla päähenkilön arvosanoja seuraavaksi parhaisiin. Ammattikoulusta valmistuneista kertovissa jutuissa tällaista on kuitenkin huomattavasti enemmän – päähenkilö tai päähenkilöt ovat vain esimerkkejä laajemmasta, työllistymistilanteeseen liittyvästä ilmiöstä, kun taas ylioppilasjutut keskittyvät selkeämmin kertomaan päähenkilöidensä henkilökohtaista tarinaa.

Ylioppilastutkintoa pidetään näissä artikkeleissa ennakko-oletukseni mukaisesti itseisarvoisena saavutuksena (itseisarvodiskurssi), toisin kuin ammattitutkintoa, jonka suorittaneista kertovissa jutuissa diskursiivisilla valinnoilla rakennetaan kuvaa enemmänkin nopean työllistymisen välineenä toimivasta tutkinnosta (työdiskurssi). Esimerkiksi Tuisku Sydänmaasta kertovassa Ylen jutussa esitetään Sydänmaan saavutuksena se, että hän sai työpaikan jo ennen valmistumistaan – ei niinkään itse valmistumista.

On kuitenkin tärkeää huomioida, että vaikka ennakko-oletukseni pitää paikkansa ylioppilasjuttujen itseisarvodiskurssin sekä ammattiopiskelijajuttujen työdiskurssin osalta, ylioppilasjutuissa havaitsen vahvasti myös arvosanadiskurssin, jolla luodaan erottelua ylioppilaiden välille arvosanoihin

perustuen. Erityisesti Amanda Sandelinista kertovassa Ylen jutussa arvostetaan Sandelinia muiden ylioppilaiden yläpuolelle sen perusteella, että hän sai ylioppilastutkintoonsa enemmän laudatureita kuin muut. Myös Helsingin Sanomien Pölkkin sisaruksista kertovassa jutussa vertaillaan sisarusten arvosanoja, sillä toinen menestyi ylioppilaskirjoituksissa toista paremmin. Tämä vertailu palautuu kuitenkin loppujen lopuksi itseisarvodiskurssiin, sillä kummankin sisaruksen saavutuksesta luodaan arvostettava kuva, sillä jo ylioppilaslakin painaminen päähän on itsessään suuri ja kunnioitettava saavutus.

Esimerkiksi ylioppilastutkinnon arvosanadiskurssin kohdalla voidaan miettiä, pitäisikö arvosanojen vertailemista vähentää. Jo muutenkin ylioppilastutkinnon suorittamisesta kuormittuneille lukiolaisille voi aiheutua ylimääräisiä paineita sen takia, että ylioppilaista kirjoitettaessa glorifioidaan niin paljon kymmenen laudaturia kirjoittaneita ylioppilaita verrattuna ”tavallisemman” arvosanarivin kirjoittaneisiin.

5. Pohdinta

Tässä tutkimuksessa olen esitellyt kahden valtakunnallisen median, Ylen ja Helsingin Sanomien, ylioppilaita ja ammattikoulusta valmistuneita koskevissa jutuissa esiintyviä diskursseja. Olen tunnistanut aineistostani keskeisimmät diskurssit ja analysoinut niitä eroja ja yhtäläisyyksiä, mitä näiden kahden valmistuneiden ryhmän esittämisen välillä on.

Yhtenä ongelmana tässä tutkimuksessa on ollut diskurssien tulkinnanvaraisuus. Jokainen, joka tämän saman aineiston käy läpi, tekee varmasti erilaisia havaintoja ja jaottelee diskurssit eri tavalla kuin ne on tässä tutkimuksessa havainnoitu ja jaoteltu. Koska olen ollut tästä tulkinnanvaraisuudesta tietoinen tutkimuksen alusta asti, se on tuonut epävarmuutta analyysin tekemiseen. Olen pohtinut esimerkiksi sitä, miten voin olla varma, että juuri oma luokitteluni on tutkimuksen tarkoituksen näkökulmasta mielekäs. Diskurssit myös lomittuivat toistensa kanssa, joten en ollut varma mikä olisi mielekkäin jaottelutapa. Olen kuitenkin perustellut ja havainnollistanut omat tulkintani niin laajasti, kuin on tämän tutkimuksen puitteissa mahdollista, jotta lukija voisi tehdä omat päätelmänsä tulosten paikkansapitävyydestä, mikä tuo tutkimukselle luotettavuutta.

Olin tutkimuksen ajan koko ajan hyvin tietoinen siitä, että omat ennakko-oletukseni saattaisivat vääristää tuloksia. Koska minulla oli jo tutkimuksen alussa tiettyjä käsityksiä siitä, millaista

ylioppilaita ja ammattikoulusta valmistuneita koskeva kirjoittaminen medioissa on, minun piti tietoisesti yrittää nähdä aineistoni artikkelit mahdollisen neutraalista lähtöasetelmasta, ja pyrkiä perustelemaan jokainen ilmaisemani tulkinta artikkeleista osoitetuilla esimerkeillä. Laadullinen analyysi on kuitenkin tulkinnanvaraista ja tutkijalla on myös oma positionsa. Kuten mainitsin aiemmin, se, että olen valmistunut ylioppilaaksi, voi vaikuttaa siihen, miten näen ylioppilaita ja ammattiin valmistuneita koskevat jutut. Tällaisista vääristymisen mahdollisuuksista on tärkeää olla tietoinen tutkimusta tehdessä.

Aloitin tämän tutkimuksen siitä asetelmasta, että ammattitutkintoa ei arvosteta yhtä paljon kuin ylioppilastutkintoa, ja tällaisesta asettelusta on myös medioita kritisoitu. Tämä tutkimus auttaa tuomaan näkyville tarkemmin niitä tapoja, miten ylioppilaita ja ammattikoulusta valmistuneita esitetään ja miten ne eroavat toisistaan. Koska olen hajottanut aineistoni artikkelit diskursseihin, tästä analyysistä on mahdollista saada yksityiskohtaista osviittaa siitä, miten mediat voivat tasoittaa eroja valmistuneiden esittämistavoissa.

Tämän tutkimuksen aineisto rajoittuu kuitenkin vain neljään artikkeliin – kahteen kummastakin valmistuneiden ryhmästä. Aineisto rajoittuu lisäksi vain kahdesta mediasta poimituihin juttuihin. Olisikin nähdäkseen mielekäästä jatkaa aiheen tutkimusta laajemmalla aineistolla: muutamasta valtakunnallisesta mediasta ja vaikkapa joistakin paikallislehdistä poimittuja artikkeleita voisi analysoida samankaltaisella diskurssianalyysillä. Nähdäkseen mielekäs tutkimuksenaihe voisi olla myös esimerkiksi määrällinen tutkimus siitä, kuinka paljon mediajuttuja julkaistaan esimerkiksi touko-kesäkuun aikana ylioppilaista ja toisaalta ammattiin valmistuneista, jotta saataisiin näkökulmaa myös siihen, miten näiden ryhmien esittäminen medioissa eroaa määrällisesti.

Vaikka tämän tutkimuksen aineisto on rajallinen, eikä siten tarjoa yksiselitteistä tai kaikenkattavaa vastausta siihen, millaista ylioppilaiden ja ammattiin valmistuneiden esittäminen on suomalaisissa medioissa, ei se kuitenkaan tarkoita, ettei tutkimuksella olisi mitään arvoa. Tämän tutkimuksen tarkoitus onkin enemmän herätellä keskustelua siitä, millaisia kysymyksiä esimerkiksi kytkeytyy näihin ryhmiin liittyviin diskursseihin, ja millaisiin asioihin voitaisiin jatkossa mahdollisesti kiinnittää huomiota näistä ryhmistä kirjoitettaessa.

Lähdeluettelo

Akateemiset julkaisut

Fairclough, Norman (1992) *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press.

Hirvelä, Anu (2013) *Sosiaalityöntekijän julkisuuskuva mediassa – diskurssianalyysi Helsingin Sanomien vuoden 2010 artikkeleista*. Tampereen yliopisto.

Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi; Suoninen, Eero (2016) *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.

Joutsenvirta, Maria (2006) *Ympäristökeskustelun yhteiset arvot: diskurssianalyysi Enson ja Greenpeacen ympäristökirjoituksista*. Aalto-yliopisto.

<https://aaltodoc.aalto.fi/handle/123456789/11490> (avattu 14.3.2020).

Koivu, Outi (2016) *Menestyjäblondi ja kouluampuja: Nuorten esittäminen Helsingin Sanomissa Sanomalehtiweekolla vuosina 1995–2013*. Tampereen yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201605161575> (avattu 14.3.2020).

Koski-Heikkinen, Anne (2014) *Ammatillisen opettajan identiteetti ja auktoriteetti: ammatilliset opettajat ja opiskelijat ideaalia ammatillista opettajuutta etsimässä*. Lapin yliopisto.

<https://lauda.ulapland.fi/handle/10024/61682> (avattu 14.3.2020).

Paltridge, Brian (2012) *Discourse Analysis: An Introduction*. Lontoo: Bloomsbury.

Pynnönen, Anu (2013) *Diskurssianalyysi: Tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen*. Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/42412/978-951-39-5471-0.pdf?sequence=1> (avattu 10.3.2020).

Seppänen, Janne (2005) *Visuaalinen kulttuuri: Teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle*. Tampere: Vastapaino.

Seppänen, Janne; Väliverronen, Esa (2012) *Mediayhteiskunta*. Tampere: Vastapaino.

Suoninen, Eero (1992) *Perheen kuvakulmat: diskurssianalyysi perheenäidin puheesta*. Tampere: Tampereen yliopisto, sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos, Tutkimuksia, Sarja A, nro 24.

Vuorio-Lehti, Minna (2007): *Valkolakin hohde: Keskustelua ylioppilastutkinnon merkityksestä Suomessa toisen maailmansodan jälkeen*. *Kasvatus & Aika* 1 (1) 2007, 19–33.

Muut lähteet

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2019) Ammatillisen koulutuksen mielikuvatutkimus.

https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/ammatillisen-koulutuksen-mielikuvatutkimus-on-valmistunut (avattu 19.3.2020)

Grönholm, Pauliina (1.6.2019) *A:n ja C:n ylioppilastodistus on Rosaliina Pölkistä ”ihan hyvä lopputulos”*, pikkuveli kirjoitti samaan aikaan laudaturin pitkästä matikasta. Helsingin Sanomat.

<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006127567.html> (avattu 19.3.2020).

MacGilleon, Tuomas (31.5.2019) *Tuisku Sydänmaalla oli vakituinen työsopimus taskussa jo ennen tutkintotodistusta – ammattiin opiskelevat työllistyvät monella alalla taas paremmin*. Yle.

<https://yle.fi/uutiset/3-10805358> (avattu 19.3.2020).

Pölkki, Minna (1.6.2019) *Ammattikoulu on monelle pika-väylä töihin ja oman alan johtotehtäviin: Neljä ammattiin valmistunutta kertoo, miltä tulevaisuuden työelämä näyttää*. Helsingin Sanomat.

<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006127554.html> (avattu 19.3.2020).

Siironen, Susanna (15.5.2019) *Amanda Sandelin kirjoitti ainoana tänä keväänä kymmenen laudaturia – ”Oli pieni yllätys, että meni näin hyvin”*. Yle.

<https://yle.fi/uutiset/3-10785413> (avattu 19.3.2020).

Liitteet

Liite 1.

Tuisku Sydänmaalla oli vakituinen työsopimus taskussa jo ennen tutkintotodistusta – ammattiin opiskelevat työllistyvät monella alalla taas paremmin

Työssäoppimisjaksojen lisääminen ammatillisessa koulutuksessa luo lisää työmahdollisuuksia.

Ammatillinen koulutus 31.5.2019 klo 06.15

Tuisku Sydänmaa kouluttautui ja työskenteli Vexvellä jo Vammalan ammattikoulussa opiskellessaan. Valmistumisen jälkeen odotti vakituinen työ.

Tuomas MacGilleon
@macgilleon

783

Metalliaihiot muuttuvat kaukolämpöventtiileissä tarvittaviksi osiksi käden käänteessä. Työ on pitkälti automatisoitua ja robottien hoitamaa, ihmisen paikka on koneen ohjaimissa.

Täällä on nyt myös **Tuisku Sydänmaan** työpaikka.

Vammalan ammattikoulusta levyseppähitsaajaksi juuri valmistunut Sydänmaa päätyi Vexven tehtaalle ensin työssäoppimisjaksolle, sitten kesätöihin.

Jo ennen valmistumistaan hän allekirjoitti vakituisen työsopimuksen robottihitsaajana. Sydänmaa kertoo, että myös opiskelukaverit ovat saaneet hyvin töitä.

– Metallialalta on työllistytty tosi hyvin. Kaikilla taitaa olla vähintään kesätyöpaikka.

Tähän on hänen mielestään useampia syitä.

– Hyvä työllisyystilanne vaikuttaa varmasti. Työssäoppimisjaksot auttavat myös paljon, eli että käymme koulua työpaikoilla ja löydämme sitä kautta työmahdollisuuksia.

Koulujen ja yritysten yhteistyö lisääntyy

Teknolohiteollisuus on Sastamalan alueella iso työllistäjä. Kun vienti vetää, työvoimaakin tarvitaan entistä enemmän.

Sastamalan koulutuskuntayhtymä Saskyn johtaja **Antti Lahti** kertoo, että suhdanteiden lisäksi taustalla vaikuttaa myös yritysten kanssa pitkään tehty yhteistyö.

Esimerkiksi Vammalan ammattikoulun opetusikätyössä on useita koneita, jotka ovat Saskyn ja paikallisten yritysten yhdessä hankkimia.

– Teemme aitoja alihankintatöitä jo täällä oppilaitoksissa. Valmistuessaan oppilaat ovat siten valmiimpia astumaan työelämään, Lahti kertoo.

Sastamalan koulutuskuntayhtymä SASKYN johtajan Antti Lahden mukaan erityisesti teknologiateollisuuden osaajille on nyt töitä. Kuva: Matias Väänänen / Yle

Yrityksen näkökulmasta katsottuna oman alan paikalliseen koulutukseen satsaaminen on pelkästään järkevää.

– Haluamme, että opiskelijoilla on jo opintojen aikana mahdollisuus työskennellä nykyaikaisilla laitteilla ja menetelmillä, Vexven tuotantoteknologiasta vastaava **Juho Rentola** sanoo.

Työssäoppimispaikkojen tarjoamista koskee sama logiikka.

– Valmistumisen jälkeen meille töihin tulevat ovat usein olleet täällä harjoittelussa ja kaksi kesää töissä. He ovat käytännössä valmiita työntekijöitä.

Käänne näkyy tilastoissa

Ammattiin opiskelevien työllistymisnäkymät ovat muuttuneet parempaan suuntaan valtakunnallisesti. Tämä selviää Opetushallituksen tilastosta, jossa seurataan ammattiin valmistuneiden työllistymistä vuosi tutkinnon jälkeen.

Vuonna 2017 päätoimisten työllisten määrä ylitti ensimmäistä kertaa 60 prosentin sitten vuoden 2011. Työttömien määrä laski samalla tarkastelujaksolla alle 15 prosentin.

Töiden saamisen kannalta selvästi heikompia vuosia ovat olleet 2013–2016.

Tänä aikana ammattiin valmistuneiden päätoimisten työllisten määrä laski pahimmillaan alle 55 prosenttiin ja työttömien määrä vastaavasti nousi yli 20 prosenttiin.

Koko maassa ammattiin valmistuneiden työllistyminen on kääntynyt nousuun vuoden 2016 jälkeen ja työttömien määrä vähentynyt.

– Myönteisen trendin taustalla on varmasti monta syytä, kuten talouskasvu ja valtakunnalliset työllisyyden parantamiseksi tehdyt toimenpiteet, opetusneuvos **Kati Lounema** toteaa.

Tilastot eivät kuitenkaan kerro nykyhetkestä.

Kokonaiskäsitys Tuisku Sydänmaan ja muiden tänä vuonna ammattiin valmistuvien työllistymisestä saadaan vasta kolmen vuoden kuluttua.

Myöhemmin selviää myös se, miten amisreformi on vaikuttanut tähän kaikkeen.

"On paljon vapaapäiviä, joita nimitetään itsenäiseksi opiskeluksi"

Ammatillista koulutusta uudistettiin Tuisku Sydänmaan opiskeluaikana rajusti.

Viime vuonna voimaan tulleen amisreformin tavoitteena oli siirtää oppimista kouluista työpaikoille ja muuttaa ammatillista koulutusta entistä osaamispainotteisemmaksi.

Samalla koulutuksen rahoitusta leikattiin merkittävästi.

Konepajatyö on nykyisin enimmäkseen siistiä sisätyötä. Kuva: Matias Väänänen / Yle

Sydänmaa ehti huomata muutokset.

– Työssäoppimista on entistä enemmän, kuusi kuukautta kolmen vuoden opintojen aikana. Se on hyvä asia, koska niiden kautta saa työmahdollisuuksia.

Myös itsenäisen opiskelun määrä on lisääntynyt. Tätä hän pitää huonona.

– On paljon vapaapäiviä, joita nimitetään itsenäiseksi opiskeluksi. Se ei ole hyvä, koska ammatillisia aloja ei voi oikein opiskella itsenäisesti.

Jos Tuisku Sydänmaa saisi päättää, ammattikoulussa olisi enemmän opetusta, mutta vähemmän aineita, jotka eivät tue ammatin oppimista.

Tämä ei tosin koske enää häntä. Omat lähitulevaisuuden suunnitelmat ovat selvät.

– Heinäkuussa armeijaan ja sen jälkeen takaisin tänne robottihitsaajaksi. Siitä eteenpäin ei tiedäkään.

Korjaus 3.6. klo 15.34: korjattu sitaatissa ollut termi kattoaine aineeksi.

Liite 2.

Amanda Sandelin kirjoitti ainoana tänä keväänä kymmenen laudaturia – "Oli pieni yllätys, että meni näin hyvin"

Viisi kokelasta ahkeroi kahdeksan laudaturia.

Ylioppilaskirjoitukset 15.5.2019 klo 20.10

Kauniaisissa on tänään voitu juhlia kevään parasta ylioppilaskirjoitusten tulosta.

Amanda Sandelin valmistuu tänä keväänä ylioppilaaksi Gymnasiet Grankulla samskolanista yhteensä kymmenen laudaturia kirjoittaneena. Hän sai laudaturin kaikista kirjoittamistaan aineista. Sandelin kertoo yllättyneensä saavutuksestaan.

– Tiesin kyllä, että hyvin varmaan menee, mutta oli pieni yllätys, että meni näin hyvin, Sandelin kertoo tunnelmistaan.

Hän toteaa, että kymmenen laudaturin kirjoittaminen vaati pitkäjänteistä työtä. Sandelin muistuttaa, ettei töitä tehdä pelkästään lukiossa, vaan pohja hyvälle tulokselle luodaan jo peruskoulussa.

– Ei tämä ole ollut kolmen vuoden puristus, vaan ennemminkin pitkäjänteinen maraton. Töitä on tehty viimeiset 12 vuotta, Sandelin kuvaa.

Laudatureja urakoinut Sandelin on innostunut luonnontieteistä, ja jatko-opintojen osalta häntä kiinnostaa biolääketiede.

Opiskelun vastapainoksi elämässä pitää olla myös muuta. Sandelin on harrastanut pitkään käsipalloa ja tärkeitä harrastuksia ovat myös ruoanlaitto ja leivonta.

– Elämässä olla tasapaino koulun ja vapaa-ajan välillä, Sandelin summaa.

- [Lue täältä juttu seinäjokelaisesta Emilia Veikkolasta, joka sai Suomen parhaat arvosanapisteet.](#)

Viisi kirjoitti kahdeksan laudaturia

Sandelin on ainoa ylioppilas, joka ylsi tänä keväänä kymmeneen laudaturiin.

Kahdeksan laudaturia ahkeroineita on viisi. He kirjoittivat ylioppilaaksi Gymnasiet Lärkanista, Helsingin luonnontiedelukiosta, Helsingin Suomalaisesta Yhteiskoulusta, Kuopion Lyseon lukiosta ja Mynämäen lukiosta.

Kuopion Lyseon lukiosta kirjoittanut **Rasmus Keinänen** kertoo, ettei ottanut suurempia paineita tulevista arvosanoista.

– Ei minulla ollut mikään hinku välttämättä saada kaikesta laudaturia, muutkin arvosanat olisivat riittäneet, mutta tietysti tuntuu hyvältä, että kävi näin, Keinänen sanoo.

Sandelin ja Keinänen molemmat hajauttivat yo-kokeensa kolmeen osaan. Keinänen on Sandelin kanssa samoilla linjoilla siitä, ettei ylioppilaskirjoitusten tulos synny pelkästään lukulomalla pänttäämällä.

– Kukaan ei pysty opiskelemaan lukion oppimäärää lukuloman aikana. Jos olet tunneilla mukana ja teet tehtävät niin kuin kuuluu, niin ei ylioppilaskirjoitukset voi mennä penkin alle, Keinänen kannustaa.

Tampereen yliopistoon hallintotieteitä opiskelemaan hakenut Keinänen toteaa, että hänen saamansa kahdeksan laudaturia ovat arvosanoja siinä missä muutkin.

– Totta kai niistä on hyötyä yliopistoon hakiessa, mutta ei niitä kyllä parin vuoden päästä kukaan enää kysele. Tärkeämpää on päästä ylioppilaaksi ja elämässä eteenpäin.

Liite 3.

Kotimaa

Ammattikoulu on monelle pikaväylä töihin ja oman alan johtotehtäviin: Neljä ammattiin valmistunutta kertoo, miltä tulevaisuuden työelämä näyttää

Ammatillisista oppilaitoksista valmistuu tänä vuonna yli 80 000 ihmistä. Tuoreen tutkimuksen mukaan yhdeksän kymmenestä ammattikouluissa opiskelevista on ylpeitä opiskelemastaan alasta. Tässä jutussa neljä ammattiin valmistunutta kertoo, miltä tulevaisuuden työelämä näyttää.

Milla Haukijärvi valmistuu puutarhuriksi. Kuva: MINNA RAITAVUO

Minna Pölkki HS

Julkaistu: 1.6.2019 2:00, Päivitetty 1.6.2019 8:04

TÄNÄ keväänä taas tuhannet datanomit, lähihoitajat, koneasentajat ja muut ammattiopiskelijat saavat tutkintopaperit käteensä. Ammattipätevyys on opiskeltu, maailma odottaa.

Opetushallituksen mukaan ammatillisen tutkinnon suorittaa tämän vuoden aikana noin 81 600 opiskelijaa. Kyse ei ole pienestä joukosta. Vertailun vuoksi: ylioppilaita valmistuu tänä keväänä 25 946.

Ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden suuri määrä selittyy monenlaisilla koulutuksilla, joissa opiskelee eri ikäisiä ihmisiä erilaisilla taustoilla - siis paljon muitakin kuin vasta peruskoulunsa päättäneitä nuoria.

Keväällä valmistuvien joukossa on kuitenkin iso joukko niitä nuoria, jotka ovat menneet ammattiopintoihin suoraan peruskoulusta. He ovat nyt ahkeroineet tutkintonsa päätökseen kuten ylioppilaaksi kirjoittaneet ikätoverinsa.

AMMATTIKOULUTUKSEN suosio on kasvanut 2000-luvun alun vuosista. Silloin peruskoulun päättävien ikäluokasta 53-55 prosenttia valitsi lukion, mutta ammattiopetukseen lähti vain 36-37 prosenttia.

Kymmenen viime vuoden aikana lukion on valinnut vähän yli puolet peruskoulun päättäjistä ja ammattikoulutukseen lähteneiden osuus on noussut 41-43 prosenttiin.

Luku on kansainvälisesti verrattuna suuri, kertoo yksikön päällikkö, opetusneuvos **Kati Lounema** Opetushallituksesta. Louneman mukaan ammatilliseen koulutukseen lähtijöiden osuus voi olla joissakin maissa vain 10-20 prosentin luokkaa.

Se on haasteellista, koska yhteiskunnassa tarvitaan kaikenlaisia osaajia työelämään tekemään erilaisia töitä. Louneman mukaan kollegat ulkomailla ovatkin kiinnostuneita suomalaisen ammattikoulutuksen vetovoimasta.

LOUNEMAN mukaan suomalaisesta ammatillisesta koulutuksesta nousevat esiin tietyt erityispiirteet: moninainen opiskelijajoukko, jatko-opintokelpoisuus korkea-asteelle, arvostettu opettajakunta ja tiivis yhteistyö työelämän kanssa.

Ammatillisessa koulutuksessa on mahdollisuuksia monenlaisille oppijoille: sekä erinomaisille oppijoille että niille, joilla on haasteita oppimisessa. Se, että ammattitutkinnolla voi edetä korkea-asteen koulutukseen, on vetovoimatekijä.

”Ammattikoulu ei ole enää mikään umpiperä. Jos nuoren vanhemmat ovat mukana pohtimassa peruskoulun jälkeisiä suunnitelmia, voi olla helpompi sallia nuorelle myös ammatillinen väylä, koska jatko-opintojen mahdollisuudet ovat edelleen avoinna, jos potentiaalia ja kiinnostusta löytyy”, Lounema sanoo.

Myös työelämässä on etenemismahdollisuuksia. Lounema muistuttaa myös, että monissa ammatillisista koulutusta vaativissa tehtävissä työt ovat sellaisia, että työntekijä pystyy etenemään työssään nopeasti.

Esimerkiksi kiinteistöpalvelu- ja rakennusaloilla työt ovat sellaisia, että työntekijöille avautuu mahdollisuuksia erilaisiin esimies- ja tiiminvetäjätehtäviin nopeammin ja useammin kuin monissa korkeakoulutusta edellyttävissä tehtävissä.

SUOMEN ammattiin opiskelevien liiton, Sakki ry:n varapuheenjohtajan **Jutta Vihosen** mukaan ammattikoulutuksen arvostus on noussut paljon menneistä vuosista.

Hänen mukaansa aiemmin ajateltiin, että ammattikouluun menevät vain ne, jotka eivät pääse lukioon. Vihosen mukaan nykyään ammattikoulutus nähdään enemmän tasavertaisena vaihtoehtona.

Koulutuksen arvostus näkyy myös työpaikoilla: moniin töihin ei ole menemistä ilman ammattitutkintoa. Myös opiskelijat itse uskaltavat yhä enemmän olla ylpeitä omasta koulutuksestaan.

Yhdeksän kymmenestä ammattiopiskelijasta kertoo olevansa ylpeä opiskelemastaan alasta ja siitä, että opiskelee ammatillisessa koulutuksessa. Tämä ilmenee viime syksynä julkaistusta [Amis 2018](#) -tutkimuksesta, johon vastasi 4 500 ammattiopiskelijaa.

”Mutta edelleen sen eteen on tehtävä töitä, että saataisiin ammattikoulutuksen arvostus samalle tasolle kuin lukion”, Jutta Vihonen sanoo.

”Olen yhä bongannut näitä keskusteluita, että voiko amis järjestää valmistujaiset, koska hän valmistuu vain ammatillisista opinnoista. Se on tosi valitettavaa.”

Vihonen itse valmistui keväällä tarjoilijaksi ja aikoo juhlia valmistumisestaan juhannuksen jälkeen kotiseudullaan.

”Ehdottomasti pitää juhlia”, hän kannustaa ammattiin valmistuvia.

AMIS-TUTKIMUKSEEN osallistujista yli 40 prosenttia aikoo siirtyä valmistumisen jälkeen suoraan työelämään. Joka neljäs aikoo jatkaa opintoja lukiossa tai korkeakoulussa. Selvästi eniten menijöitä on ammattikorkeakouluun.

Ammattiopiskelijoista vajaa kolmannes kertoo työskentelevänsä jo opintojen aikana. Erityisesti terveys- ja hyvinvointialojen opiskelijat tekevät oman alansa töitä jo opintojen aikana.

Vuosi tutkinnon suorittamisen jälkeen 60 prosenttia valmistuneista oli päätoimisessa työssä, kertoo Opetushallituksen selvitys vuodelta 2017. Valmistuneista 17 prosenttia oli jatkanut opiskelua ja 15 prosenttia oli työttömänä.

Amis-kyselyn mukaan opiskelijat kokevat työttömyyden uhkan nyt pienemmäksi kuin kymmenen vuotta sitten.

Valmiina ammattiin ja ylpeä siitä

TOUKOKUUN lopulla Joensuussa kilpailtiin ammatillisen koulutuksen Suomen mestaruuksista Taitaja-kisassa. Joensuun Areena täyttyi tuolloin muutamaksi päiväksi ammattiopiskelijoiden huipuista, jotka suhtautuvat omaan alaansa ylpeydellä ja kunnianhimmolla.

HS haastatteli heistä neljää, jotka valmistuvat tänä keväänä tai ovat vasta valmistuneita. Tässä jutussa he kertovat, miltä työelämä näyttää, kun ammattitutkinto on taskussa jo parikymppisenä.

Hanna Nyström valmistuu lähihoitajaksi. Hänellä on jo mieluinen, vakituista vastaava työpaikka vanhustenhoidossa. Nyström oli mukana ammattiopiskelijoiden SM-kisoissa toukokuun lopussa. Kuva: MINNA RAITAVUO

”Parasta on se, kun näen ilon vanhusten kasvoilta”

Hanna Nyström, 18, lähihoitaja

”Olen jo nuorena tiennyt, että haluan lähihoitajaksi. Olen halunnut auttaa ihmisiä ja olen auttanut omaa mummoa. Koen sen tärkeäksi.

Valmistun nyt lähihoitajaksi ruotsinkielisestä Practicum in ammattiopistosta Vantaalta, ja aion pitää pienet valmistujaisjuhlat.

Peruskoulun jälkeen ammattikoulu oli selvä valinta, koska haaveammatti oli tiedossa, ja lukio ei kiinnostanut.

Olen alusta asti tiennyt, että haluan työskennellä vanhusten parissa. Kolmantena vuonna erikoistuinkin sairaanhoitoon ja huolenpitoon, joka liittyy vanhustyöhön.

Kun aloitin lähihoitajaopinnot en vielä ajatellut työllistymistä, mutta nyt kolmen vuoden aikana on kyllä tullut selväksi, että vanhustenhoidossa riittää töitä. Kolmen vuoden aikana hoitajapula on varmaan vain pahentunut.

Jo opiskeluaikana töitä sai tehdä niin paljon kuin vain jaksoi ja huvitti. Suoritin työssäoppimisjakson Folkhälsanin vanhainkodissa Vantaalla. Sen jälkeen olen tehnyt siellä opintojen ohella töitä jo 1,5 vuoden ajan.

Uskon, että töitä riittää tulevaisuudessakin, koska työntekijäpula tulee vain pahenemaan.

Lähihoitajan palkka ei ole kummoinen, mutta tätä ammattia ei valitakaan palkan takia. Mieluummin teen kuitenkin jotain sellaista, mistä pidän ja saan siitä vähemmän liksaa kuin, että saan enemmän palkkaa työstä, josta en pidä.

Uutiset vanhustenhoidon puutteista ja laiminlyönneistä ovat olleet järkyttäviä. Niitä on ollut kamala lukea hoitajana ja dementoituneen omaisena.

Pitää kuitenkin muistaa, etteivät ne ole koko totuus vanhustyöstä. Tosi monessa paikassa vanhuksia hoidetaan hyvin.

Tässä työssä parasta on se, kun näen ilon vanhusten kasvoilta. Kun he ovat iloisia ja tyytyväisiä, tunnen, että olen onnistunut työssäni.”

Pyry Savinen valmistui jo joulun aikaan, puoli vuotta etuajassa, sähköasentajaksi ja on siitä lähtien ollut töissä. Savinen kilpaili toukokuun lopulla ammattiopiskelijoiden SM-kisoissa. Kuva: MINNA RAITAVUO

”Sähköalan työt eivät lopu niin kauan kun taloja rakennetaan”

Pyry Savinen, 18, sähköasentaja

”Peruskoulun lopun lähentyessä olin vähän hukassa tulevaisuuden suunnitelmien kanssa.

Minua kiinnostivat tekniikkaan liittyvät aineet ja sähköönkin liittyvät ilmiöt. Isäni sanoi, että sähköalan työt eivät lopu niin kauan kun taloja rakennetaan.

Ja palkkakin on suht hyvä. Sähköasentajan palkka voi jo lyhyellä työkokemuksella nousta 3 000-4 000 euroon. Ja uusille sähköasentajille riittää luultavasti töitä tulevaisuudessa, sillä sähköasentajien keski-ikä on aika korkea.

Niinpä minä lähdin opiskelemaan sähköasentajaksi Keudaan (Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä) Järvenpäähän.

Yleensä oletetaan, että ammattikouluun menevät ne, jotka eivät muualle pääse. Minä olisin päässyt myös lukioon, mutta en halunnut.

Vaikka olen hyvä oppimaan, halusin mieluummin käytännön läheistä opetusta. Ammattikoulussa voin opiskella aineita, jotka minua kiinnostavat. Tykkään esimerkiksi fysiikasta ja matematiikasta ja ne liittyvät sähköönkin. Mutta lukiossa minun olisi pitänyt lukea jotain biologiaa ja maantietoakin, jotka ei yhtään kiinnosta.

Valmistuin sähköasentajaksi jouluna puoli vuotta etuajassa, ja siitä lähtien olen ollut töissä. Työpaikka oli oikeastaan jo odottamassa.

Minä kuitenkin aion vielä jatkaa opiskelua. Jo ennen ammattikouluun menoa tiesin, että haluan insinööriksi, sillä minua kiinnostaa suunnittelu.

Käyn armeijan, teen muutaman vuoden töitä ja aion hakea ammattikorkeakouluun opiskelemaan sähköinsinööriksi. Haluan iltalinjalle ja aion tehdä töitä opintojen ohella.

Ammattikorkeakoulussa opiskelen sitten niiden kanssa, jotka ovat päätyneet sinne lukion kautta.

Ammattikoulutus ei ole se viimeinen pysäkki kuten usein ajatellaan. Jos minulla on 25-vuotiaana sähköinsinöörin paperit ja muutama vuosi työkokemusta sähköasentajana, se on jo aika hyvä juttu.”

”Kun näkee asiakkaan ilon ja sen kuinka pelkät kukat voivat ilahduttaa”

Milla Haukijärvi, 19, puutarhuri

”Olen aina tykännyt luovasta alasta, jossa tehdään käsityötä. Kukat ovat aina olleet lähellä sydäntä.

Olen myös aina tykännyt enemmän tehdä asioita kuin vain istua luokassa ja opiskella. Ammattikoulu oli siis oikeastaan itsestänselvyys.

Halusin töihin kukkakauppaan, mutta en voinut hakea opiskelemaan floristiksi, koska siihen tarvitaan puutarha-alan pohjatutkinto. Hain siis peruskoulun jälkeen opiskelemaan puutarha-alan perustutkintoa Sasky-koulutuskuntayhtymän Huittisten ammatti- ja yrittäjäopiston Kokemäen yksikköön.

Minun piti muuttaa opintojen perässä pois kotoa Tampereelta. Olihan siinä pieni kynnyks lähteä kotoa jo 16-vuotiaana, mutta aika nopeasti siitä pääsi yli, kun asuntolassa oli sellaisia ihmisiä, joiden kanssa tulin hyvin toimeen. Asuin arjet koulun asuntolassa ja tulin kotiin viikonlopuiksi.

Pääsin työssäoppimisjaksolla kukkakauppaan ja sain sieltä töitä myös myöhemmin. Nyt olen ollut samassa kukkakaupassa töissä opintojen ohella puolisen vuotta. Olen oikein tyytyväinen, sillä kukkakaupan töitä ei ole aina tarjolla. Toivottavasti töitä riittää jatkossakin.

Asiakaspalvelussa mukavaa on se, kun näkee asiakkaan ilon ja sen kuinka pelkät kukat voivat ilahduttaa.

Kukka-alalla yhtenä vaihtoehtona on oman yrityksen perustaminen, mutta koen olevani enemmän ”työntekijätyyppiä” enkä kaipaa yrittäjän vastuuta ja paperitöitä.

Sen sijaan saatan lähteä opiskelemaan floristiksi näiden opintojen jälkeen. Nyt keskityn töihin ja katson vähän ajan päästä, onko vielä halua opiskella. Mutta aika varmasti pyrin vielä floristiksi.

Valmistun nyt toukokuun lopulla ja aion juhlia sitä viikonloppuna lähimpien sukulaisten ja ystävien kanssa.

Jos voisin sitoa itselleni unelmieni valmistujaiskimpun, se olisi runsas, vapaasti ja ilmastavasti sidottu matala kimppu, jossa olisi vaaleansinistä ja vaaleanpunaista kukkaa.

Pohjana olisi sinistä hortensiaa ja lisäksi eukalyptusta ja muita kevyitä vihreitä. Sitoisin kimppuun myös vaaleanpunaista ranunculusta ja oksaneilikkaa. Ja vielä muutamia sinisiä lemmikkejä tuomaan lisää sinistä sävyä.

Aleksiina Vesterbacka sai valmiiksi pelituotannon opintonsa ja on hakenut opiskelemaan yliopistoon. Vesterbacka oli mukana ammattikoululaisten SM-kisoissa toukokuun lopussa. Kuva: MINNA RAITAVUO

”Tarinan kertominen on kiinnostavaa, ja tykkään luoda maailmoita”

Aleksiina Vesterbacka, 20, datanomi, pelituotanto

”Isoveli sai minut innostumaan tietokone- ja konsolipeleistä yläasteella. Jo silloin ajattelin, että voisin työskennellä aikuisena pelialalla. Alan opintojakin oli tarjolla.

Mutta kun peruskoulun jälkeen, vuonna 2014, piti hakea jatko-opintoihin, aloin miettiä, olisiko se sittenkään hyvä valinta. Menin lukioon, koska halusin pitää monet ovet avoimina.

Ylioppilaaksi kirjoittamisen jälkeen hain yliopistoon lukemaan kirjallisuutta, mutta en päässyt. Peliala palasi mieleen, sillä lukiovuosien aikana pelaaminen oli yleistynyt, ja peliala kasvanut ja vahvistunut.

Hain lisähaun kautta Suupohjan ammatti-instituuttiin opiskelemaan pelituotantoa kaksivuotisella aikuislinjalla.

Opiskelu oli pelien suunnittelua ja niiden loppuun tekemisen harjoittelua, koodaamista ja 3d-mallinnusten tekoa. Siellä harjoiteltiin myös yrittäjyyttä ja ihmisten edessä esiintymistä, sillä niitäkin tarvitaan pelialalla.

Valmistuin nyt toukokuun lopulla ja tarkoitus on juhlistaa valmistumista pienesti vähän myöhemmin.

Välillä tuntuu, että ammattikoulua pidetään lukiota huonompana. Minun mielestäni se ei ole se pointti, vaan se, mitä haluaa tehdä tulevaisuudessa. Sen mukaan voi valita lukion tai ammattikoulun.

Peliala kasvaa ja maailma digitalisoituu, joten uskon, että töitä löytyy. Pelialan työt kiinnostavat, mutta myös muutkin koodaus- ja ohjelmointityöt.

Pelialan koulutus ja peliala on poikavaltainen. Olin ainoa tyttö meidän luokalla.

Mutta kyllä tytötkin pelaavat paljon. Pelialalla minua kiinnostavat monet asiat, mutta etenkin pelien tarinallisuus. Tarinan kertominen on kiinnostavaa, ja tykkään luoda maailmoita.

Pelien visuaalisella tyyllillä ei ole niin kauheasti väliä, kunhan se näyttää hyvältä ja yhtenäiseltä. Osaan tehdä paremmin värikästä ja söpöä, mutta itse pelaan enemmän realistisempia pelejä.

En ole vielä etsimässä töitä, vaan ajattelin opiskella lisää. Olen hakenut opiskelemaan japanin kieltä ja ohjelmointia Helsingin yliopistoon.

On aika luontevaa lähteä opiskelemaan ohjelmointia, mutta japanin kielikin voisi olla hyödyllinen.

Olen katsonut paljon animea, japanilaista animaatiota. Animien kautta olen oppinut japania ja kiinnostunut siitä. Luulen, että japanin kieli olisi ihan hyvä lisä pelialalla. Japanissa on niin paljon tätä alaa, ja siellä ollaan niin paljon edellä, että siinä voisi olla hyvä välikätenä.”

Liite 4.

Kotimaa

A:n ja C:n ylioppilastodistus on Rosaliina Pölkistä ”ihan hyvä lopputulos”, pikkuveli kirjoitti samaan aikaan laudaturin pitkästä matikasta

Rosaliina Pölkki, 20, ja Aku-Matti Pölkki, 18, viettävät sunnuntaina Saarijärvellä yhteisiä lakkiaisia, joista paikallisen tavan mukaan ilmoitetaan lehdessäkin.

Rosaliina Pölkki on ylpeä siitä, että saa painaa ylioppilaslakin päähänsä lauantaina vaikeuksien jälkeen. Kuva: REIJO HIETANEN

Pauliina Grönholm HS

Julkaistu: 1.6.2019 2:00, Päivitetty 1.6.2019 8:02

TÄNÄÄN lauantaina Suomen lukioissa vietetään ylioppilasjuhlia ja lakin painaa päähänsä kaikkiaan 25 200 henkilöä: heidän joukossaan sisarukset **Rosaliina Pölkki**, 20, ja **Aku-Matti Pölkki**, 18.

Sisarusten lukiopolut olivat hyvin erilaiset. Siinä missä Rosaliina Pölkin tie vei Saarijärveltä Tampereelle ilmaisutaitopainotteiseen lukioon, Aku-Matti päätti jäädä lukioon kotipaikkakunnalle.

Rosaliina Pölkkille lakin saaminen oli epävarmaa mutta lopulta kuitenkin onnistui. Pikkuveljellä lukio on sujunut ilman suuria ponnisteluja.

Rosaliina Pölkki kirjoitti Tampereen yhteiskoulun lukiossa (TYK) yhteensä neljä ainetta, joista ruotsin jo syksyllä ja äidinkielen, englannin ja yhteiskuntaopin keväällä.

Tuloksia hän jännitti viimeiseen asti ja ylsi lopulta arvosanoissa englannin osalta C:hen ja muissa aineissa A:han.

”Ihan hyvä lopputulos. Tärkeintä on, että saan lakin.”

Pikkuveli Aku-Matti Pölkki kirjoitti puolestaan yhteensä seitsemän ainetta, joista englannin ja ruotsin syksyllä ja viisi ainetta keväällä. Pitkästä matematiikasta hän nappasi laudaturin. Muista aineista tuli yhteensä neljä E:tä ja kaksi M:ää.

”Matematiikka on ollut aina lempiaineeni. Fysiikka ja kemia tulivat vähän sen ohessa”, hän kertoo.

LUKIOVALINTA ei ollut Rosaliina Pölkkille itsestäänselvyys. Peruskoulussa hän jäi lukihäiriön takia kerran luokalleen ala-asteella. Yläasteella hänen keskiarvonsa oli yli yhdeksän, mutta silti lukioon lähteminen arvelutti.

”Mietin jo, etten jaksakaan tai pysty tähän ja lyön hanskat tiskiini.”

Ensimmäisenä lukiovuonna hän oli lähellä jättää koko lukion kesken. Syynä olivat täydet kurssit ja kova stressi. Lukihäiriön takia opiskelu oli hitaampaa.

”Mietin jo, etten jaksa tai pysty tähän ja lyön hanskat tiskiini.”

Hän keskusteli asiasta oppilaanohjaajan kanssa, joka kannusti valitsemaan ilmaisutaitoa teoreettisempien oppiaineiden väliin. Hän myös valitsi muut kurssit sen mukaan, millainen opetustyyli opettajalla oli.

”Ilmaisutaidosta sain energiaa omaan jaksamiseen. Esimerkiksi historiaan tuli paljon enemmän ymmärrystä, kun sen näytteli”, Rosaliina Pölkki kertoo.

Rosaliina Pölkki innostui ilmaisutaidosta niin paljon, että päätti tehdä siitä lukiodiplomin. Hän käsikirjoitti ja ohjasi näytelmän nuorista ja nuorten alkoholinkäytöstä. Näytelmä sai ensi-iltansa helmikuussa.

”Se oli minulle tavallaan jopa tärkeämpi saavutus kuin ylioppilaslakki”, hän kertoo.

Hän uskoo ilmaisutaidossa oppimiensa taitojen auttavan häntä elämässä, vaikka tuore ylioppilas ei välttämättä aiokaan teatterialalle. Sen sijaan hän on miettinyt matkailualaa.

”Maailma muuttuu, ja pitää oikeastaan osata markkinoida itseään koko ajan. Katson, että minulla on siihen nyt pikkuisen enemmän valmiutta kuin muilla ikäisilläni”, hän kertoo.

JOS lukio oli sisarelle välillä hankalaa, veljeltä se sujui helpommin. Aku-Matti Pölkki kertoo, ettei hän juuri stressannut koulua.

”Ykköseltä lähtien otin suurin piirtein ne aineet, jotka kiinnostivat. Sitten kirjoitin ne, jotka jaksoivat yhä kiinnostaa”, hän kertoo.

Aku-Matti Pölkki kertoo, ettei juuri stressannut lukiota. Jatko-opintojakin hän alkoi miettiä vasta kolmantena opiskeluvuonna. Kuva: PETRI BLOMQVIST

Myöskään lukion jälkeisistä opinnoista Aku-Matti ei kantanut huolta. Ylipäätään hän kertoo alkaneensa ajatella asiaa vasta lukion kolmannen vuoden keväällä.

Jatko-opintopaikka on jo selvinnyt: hän pääsi papereilla suoraan opiskelemaan tietojärjestelmätiedettä Jyväskylän yliopistoon. Sitä ennen vuorossa on kuitenkin armeijan käyminen Kainuun prikaatissa.

”Oletin, että lukiossa olisi ollut rankempaa ja olisi pitänyt tehdä enemmän töitä, mutta se sujui, kunhan teki läksyt ja kirjoitti aineet deadlineen mennessä.”

Rosaliina Pölkki ja Aku-Matti Pölkki vuonna 2005 kotonaan Saarijärvellä. Kuva: PÖLKKIEN KOTIALBUMI

SISARUKSET ovat verranneet lukiokokemuksiaan. ”Se, mikä toiselle sopi, ei olisi sopinut toiselle. Olen iloinen, että Rosaliina on tehnyt itselleen sopivia valintoja”, Aku-Matti sanoo.

Rosaliina puolestaan sanoo olevansa veljestään ylpeä ja uskoo tietojärjestelmätieteen olevan tälle oikea valinta. ”En näkisi Akua missään muussa jutussa. Jos lukiossa minulla tuli ongelmia matematiikassa, niin hän on aina auttanut.”

Sunnuntaina he pitävät sukulaisille ja tutuille Saarijärvellä yhteiset juhlat.

”Meillä päin on tapana, että ylioppilaan vanhemmat laittavat lehdessä ilmoituksen juhlista ja kutsutaan ihan kaikki”, Rosaliina kertoo.

”Olen iloinen, että Rosaliina on tehnyt itselleen sopivia valintoja.”
